

FORSVARSMINISTERIET
AUDITØRKORPSET

2020

Den Militære Straffe- og Retsplejeordning

*"I et sort skjold en oval gylden
tidselkrans med røde blomster
bundet af en sløjfe. Herpå to
krydsede røde romerske
liktorstave med fascies og sølv-
øxe"*

**Auditørkorpsets
afdelingsmærke**

Indhold

Forord	5
1. Den militære straffe- og retspleje- ordning	6
2. Strafferetsplejens grundprincipper	8
3. Særlige processuelle regler i den militære strafferetspleje m.v.	13
4. Militære myndigheders bistand til efterforskningen.....	15
5. Samarbejdet med politiet og den civile anklagemyndighed m.v.	18
6. Militær strafferet.....	21
7. Militær straffelovs bestemmelser om væbnet konflikt	27
8. Efterforskning i internationale missionsområder.....	30
9. Undersøgelser vedrørende dræbte og tilskadekomne danske soldater	34
10. Afgrænsningen mellem militære straffesager, militære disciplinarsager og tjenestemandssager m.v.	37
11. Den militære anklagemyndigheds opgaver og organisering m.v.	40
12. Oversigt over den militære straffe- retsplejes udvikling i danmark.....	43
Kontaktoplysninger m.v.	45
Forsvarsministeriets koncern.....	47

Forord

Justitia

Bronzeskulptur af billedhugger Jette Vohlert, Vestre landsret.

Foto: Flyvevåbnets Fototjeneste.

Den militære straffe- og retsplejeordning er en selvstændig strafferetlig militær jurisdiktion, som på en række områder afviger fra den civile strafferetsplejeordning.

Det foreliggende hæfte gennemgår ordningen og er ajourført med de seneste ændringer af den militære retsplejeordning, herunder lov nr. 1550 af 19. december 2017 om ændring af militær straffelov, militær disciplinarlov og militær retsplejelov (Anvendelsesområde i forhold til tjenstgørende militært personel m.v.) og lov nr. 708 af 8. juni 2018 (Forsvarets bistand til politiet og udvidelse af politiklageordningen m.v.).

Fremstillingen ajourføres løbende og er tilgængelig på www.fauk.dk og på Forsvarsministeriets koncernfælles intranet.

København, maj 2020

Lars Stevnsborg
Generalauditør

1. Den militære straffe- og retsplejeordning

Hvorfor en særlig militær retspleje?

»Tjenesten i udlandet er ofte karakteriseret ved, at den foregår under forhold, hvor personalet kan blive udsat for situationer, som kræver skærpet agtpågivenhed, eller som kan udvikle sig til direkte militære konfrontationer. Det er i denne situation af afgørende betydning, at det udsendte personel er i stand til at løse opgaverne på en hensigtsmæssig og forsvarlig måde.

Brud på disciplinen kan efter omstændighederne få alvorlige følger og i yderste konsekvens medføre tab af menneskeliv og materiel. En hurtig og effektiv indskriden over for pligtforsømmelser i form af sanktioner kan efter omstændighederne være nødvendig for at markere konkret over for den, der forser sig, at den pågældendes adfærd er uacceptabel og har konsekvenser.

Af generalpræventive grunde gør tilsvarende sig gældende over for personalet som helhed.«

Lovforslag L 54, FT 2004-05 (2. samling)

Den militære strafferetlige jurisdiktion

Den militære anklagemyndighed, Forsvarsministeriets Auditørkorps, behandler militære straffesager i det danske forsvar. Spørgsmålet om behovet for at opretholde en særlig militær strafferetlig jurisdiktion har flere gange været genstand for behandling i Folketinget.

I forbindelse med Folketingets revision af den militære retsplejeordning i 1973 fandt man det påkrævet – også i fredstid – at underkaste

tjenstgørende militært personel særlige regler om pligtforsømmelser for at beskytte forsvarsrets effektivitet og kampdygtighed gennem opretholdelse af den militære disciplin og orden.

Under behandlingen af endnu en lovrevision i 2005 blev det fastslået, at der fortsat er behov for en særlig militær straffe- og retsplejelovgivning. Folketinget bestemte i denne forbindelse, at centrale militære pligter fortsat skal være omfattet af militær straffelov, og at tilsidesættelse af disse pligter skal kunne sanktioneres, herunder med straf, også i fredstid. Baggrunden herfor er nærmere uddybet og begrundet i lovforslaget og betænkningen fra det særligt sagkyndige udvalg, der forberedte lovreformen (Betænkning nr. 1435/2004 om den militære straffelov, retsplejelov og disciplinarlov).

Det er blandt andet understreget i betænkningen, at Danmark i henhold til artikel 43, stk. 1, i 1977 Tillægsprotokol I til Genèvekonventionerne samt 1907 Landkrigsreglementet, er forpligtet til at have et internt disciplinært system – ”an internal disciplinary system”. Det antages almindeligvis, at denne forpligtelse også gælder i fredstid.

Kompetenceforhold

Militære straffesager behandles af Forsvarsministeriets Auditørkorps.

Jurisdiktion

Det følger af militær retsplejelovs § 2, jf. militær straffelov §§ 1-2, at militære straffesager er sager, hvor tjenstgørende militært personel – og i visse tilfælde

hjemsendt militært personel – overtræder militær straffelov. Militære straffesager omfatter også overtrædelser af straffeloven eller andre strafbelagte civile bestemmelser, når overtrædelsen har en forbindelse (*nexus*) til tjenesten eller er begået på militært område m.v.

Den militære retsplejeordning omfatter

I fredstid:

- Militært personel i forsvaret

Under væbnet konflikt tillige:

- Enhver, der gør tjeneste ved det militære forsvar eller følger en militær enhed
- Krigsfanger mv.
- Enhver, der begår forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed eller andre forbrydelser under væbnet konflikt.

Som følge af en større organisationsændring på Forsvarsministeriets område i 2014 gør en række militært ansatte, som tidligere var ansat i en række støttefunktioner under Forsvarskommandoen, i dag tjeneste i styrelser under Forsvarsministeriet. De militært ansatte udfører i praksis de samme opgaver som tidligere, men de er ikke længere underlagt forsvarschefen.

På denne baggrund blev det ved lov nr. 1550 af 19. december 2017 om ændring af militær straffelov, militær disciplinarlov og militær retsplejelov tydeliggjort, at militært ansatte i styrelser under Forsvarsministeriet og militært ansatte i Forsvarsministeriets departement er omfattet af begrebet *tjenstgørende militært personel* og dermed omfattet af de tre love.

Også udenlandsk militært personel, der er interneret her i landet, og andre personer, der efter mellemfolkelige overenskomster, som

Danmark har tiltrådt, har krav på behandling som militærpersoner, er omfattet.

Under væbnet konflikt udvides den personkreds, der er omfattet af den militære straffe- og retsplejeordning.

Civilt ansatte og frivillige i hjemmeværnet

Civilt ansatte i forsvaret er ikke omfattet af den militære straffe- og retsplejeordning. Det gælder f.eks. kontorphersonale, håndværkere m.fl. Det kan dog være fastsat i en ansættelseskontrakt, at vedkommende er tillagt militær status og dermed er omfattet af den militære retspleje, ligesom denne personkreds kan være omfattet af den militære retsplejeordning under væbnet konflikt.

Efter hjemmeværnslovens § 13 er frivillige i hjemmeværnet kun under krig eller andre ekstraordinære forhold omfattet af reglerne i militær straffelov, militær retsplejelov og militær disciplinarlov, medmindre dette specifikt er fastsat i den frivilliges ansættelseskontrakt. Det har f.eks. været tilfældet med hjemmeværnspersonel, der er udsendt til Afghanistan med en korttidskontrakt, hvor udsendelsen sker under de samme retningslinjer og bestemmelser, der gælder for alt udsendt personel fra hæren.

Begår en civilt ansat i forsvaret eller en frivillig i hjemmeværnet strafbare handlinger, behandles sagen således af politiet og den civile anklagemyndighed. Har Auditøren indledt en militær straffesag mod en person, der viser sig ikke at være omfattet af den militære retsplejeordning, oversendes sagen til vedkommende politikreds til videre behandling og afgørelse.

Grønland og Færøerne

Den militære straffelov, den militære retsplejelov samt den militære disciplinarlov af 2005 er endnu ikke sat i kraft for Færøerne og Grønland. Dette betyder, at det for disse landsdele fortsat er militær straffelov og militær retsplejelov af 1973, som er gældende.

2. Strafferetsplejens grundprincipper

Strafferetsplejens grundprincipper

Efter militær retsplejelov § 1 finder den civile retsplejelovs regler om behandlingen af straffesager anvendelse ved behandlingen af militære straffesager, medmindre andet er bestemt. Det vil sige, at retsplejelovens almindelige straffeprocessuelle bestemmelser finder anvendelse ved behandlingen af militære straffesager, hvis der ikke i militær retsplejelov er foretaget en særskilt regulering af et bestemt straffeprocessuelt spørgsmål.

Der gælder således generelt de samme regler i den militære strafferetspleje som i den civile strafferetspleje. Militær retsplejelov indeholder endvidere enkelte processuelle særregler, der er begrundet i de særlige militære forhold.

Retsplejeloven fastsætter en lang række detaljerede bestemmelser, der blandt andet skal sikre, at den sigtede får en retfærdig rettergang og beskytte ofres og vidners retssikkerhed. Bestemmelserne skal også sikre en fair balance mellem individets og samfundets interesser, herunder hensynet til et effektivt retssystem. Disse grundlæggende bestemmelser er fælles for både den militære og den civile strafferetspleje.

Det er således blandt andet et grundlæggende straffeprocessuelt princip i dansk ret, at det er anklagemyndigheden, som skal bevise, at den tiltalte er skyldig. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er inkorporeret i dansk ret, og der kan i den forbindelse også henvises til artikel 6, stk. 2, i, hvorefter enhver, der anklages for en lovovertrædelse, skal anses for uskyldig, indtil vedkommendes skyld er bevist i overensstemmelse med loven.

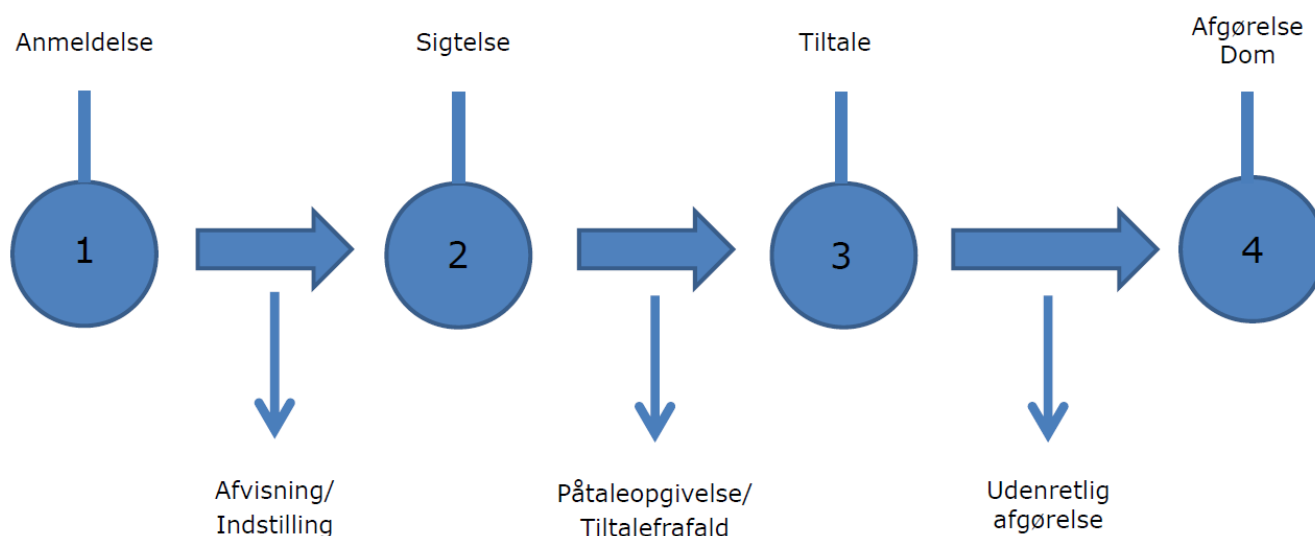

Objektivitetsprincip og tempomaksime

Det følger af retsplejelovens § 96, at anklagemyndigheden skal påse, at straffskyldige drages til ansvar, men også at forfølgning af uskyldige ikke finder sted. Denne regel er et udtryk for *objektivitetsprincippet*, der er et grundlæggende princip i strafferetsplejen, og som anses for en af de vigtigste retssikkerhedsgarantier. Kravet gælder fra sagens efterforskning til dens afgørelse.

Det følger endvidere af bestemmelsen, at alle offentlige anklagere skal fremme enhver sag med den hurtighed, som sagens beskaffenhed tillader (*tempomaximen*).

Militære straffesager og strafferetlige undersøgelser skal behandles uvildigt, hurtigt og effektivt. Hensynet til den militære disciplin og tilliden til det militære straffesystem kræver i høj grad, at afgørelserne træffes så hurtigt, som sagens beskaffenhed tillader, og sagsbehandlingstiden er et højt prioriteret fokusområde.

Procesdiagram over straffesagens faser.

Generalauditøren har udsendt en instruks om kvalitet og legalitet i straffesagsbehandlingen, der indeholder de overordnede uddybende retningslinjer for straffesagsbehandlingen. Instruksen (GM 2/2016) følges op af en årlig indsatsplan.

Straffesagens gang

Enhver straffesag gennemgår en række faser, fra anmeldelse er indgivet til sagens endelige afgørelse og afslutning. Disse faser er i alt væsentligt ens for behandlingen af militære og civile straffesager.

Anmeldelsesfasen

Efterforskning iværksættes efter anmeldelse eller ved Auditørkorpsets egen drift, når der er rimelig formodning om, at et strafbart forhold, som forfølges af den militære anklagemyndighed, er begået.

Når Auditøren modtager en anmeldelse, der også kan være anonym, om et muligt strafbart forhold, undersøges grundlaget for anmeldelsen.

I praksis foretager auditørkorpsen i en række tilfælde indledningsvis en nærmere undersøgelse af, hvorvidt der er grundlag for at indle-

de efterforskning i en sag. Det kan skyldes medieomtale af en hændelse eller indberetning herom fra militære myndigheder eller henvendelser fra medarbejdere i forsvaret. Sagerne bliver screenet ved modtagelsen, og Auditøren vurderer på baggrund af indberetningerne, om der er grundlag for at indlede efterforskning.

Kan det umiddelbart fastslås, at der ikke er grundlag for at indlede efterforskning, henlægges sagen i medfør af retsplejelovens § 749, stk. 1.

Efterforskningsfasen

I andre tilfælde skal der foretages en nærmere undersøgelse, før der kan træffes afgørelse. Indledes der efterforskning i en sag, har denne efter retsplejelovens § 743 til formål at klarlægge, om betingelserne for at pålægge strafansvar eller anden strafferetlig retsfølge er til stede og at tilvejebringe oplysninger til brug for sagens afgørelse samt forberede sagens behandling ved retten.

Efterforskningen af militære straffesager varetages af Auditøren, der efter den militære retsplejelov kan trække på bistand fra både forsvaret og politiet.

Det er i praksis politiuddannede efterforskere – auditørfuldmægtige – der under Auditørens ledelse foretager efterforskningen, der kan foregå i både ind- og udland.

Den praktiske behandling af de militære straffesager svarer således til den, der gælder for civile straffesager, men med den forskel, at efterforskningen foretages af auditørpersonel med særlig indsigt i militære forhold.

Auditørpersonel træder efter sundhedslovens § 190, stk. 3, også i stedet for politiet ved foretagelse af retslægeligt ligsyn og retslægelig obduktion, når efterforskning i forbindelse med et dødsfald henhører under den militære anklagemyndighed.

Militære myndigheder har ingen selvstændig strafferetlig kompetence, men de kan dog foretage uopsættelige efterforskningsskridt i straffesager, i tilfælde, hvor det ikke på forhånd har været muligt at indhente Auditørens bemyndigelse. I sådanne undtagelsesvisse tilfælde skal Auditøren ifølge loven efterfølge de straks underrettes.

Militærpolitiet yder – som militær myndighed – efter anmodning bistand i forbindelse med konkrete straffesager og strafferetlige undersøgelser efter Auditørens nærmere instruktion og bemyndigelse, eller hvor betingelserne for at foretage et uopsætteligt efterforskningsskridt i øvrigt er opfyldt.

Sigtelse

Når efterforskningen giver anledning til en mistanke af en vis styrke, rejses der sigtelse i sagen. Er der ikke tilstrækkeligt grundlag for at rejse sigtelse, anvendes i praksis også formen *"afhøring med en sigtets retsstilling"*, der tilkendegiver, at den afhørte ikke er forpligtet til at udtale sig. Det vil sige, at retssikkerhedsgarantien i retsplejelovens § 752 er iagttaget (selvinkrimineringsforbuddet).

Retsplejeloven indeholder ikke hjemmel til at beskikke forsvarer for personer, der ikke er sigtede. Der er heller ikke adgang til forsvarerbeskikkelse for personer, der afhøres med rettigheder som sigtede. Det har Højesteret fastslået i kendelse af 13. oktober 2011 (U 2012.272 HKK).

Sagens afgørelse

Når efterforskningen er afsluttet, afgør Auditøren, om der er grundlag for at rejse tiltale i sagen, eller om efterforskningen skal indstilles. Er der efter afslutningen af efterforskningen ikke grundlag for at rejse tiltale, afsluttes behandlingen af sagen efter retsplejelovens § 749, stk. 2. Hvis der er rejst sigtelse under efterforskningen, afsluttes sagens behandling med påtaleopgivelse efter retsplejelovens § 721.

Er der grundlag for at rejse tiltale, foreligger der flere muligheder. Sagen kan afgøres ved et udenretligt bødeforelæg eller i retten. I visse tilfælde kan sagen i stedet afgøres med et tiltalefrafald. Disse spørgsmål behandles nedenfor.

Objektivitetsprincippet gælder også, når der skal tages stilling til spørgsmålet om tiltale. Det indebærer, at den militære anklagemyndighed er forpligtet til at tage enhver omstændighed, der tyder på en mistænks uskyld, i betragtning, samt til ikke at rejse tiltale, medmindre det skønnes, at tiltalerejsning vil føre til domfældelse.

Det ville således ikke være i overensstemmelse med objektivitetsprincippet, hvis den militære anklagemyndighed rejste tiltale i sager, hvor der var en sådan tvivl om beviserne, at der ikke var en rimelig udsigt til domfældelse. Omvendt vil der normalt skulle rejses tiltale, hvis en sag forventes at kunne føre til domfældelse.

Københavns Byrets frontispice med citat fra fortalen til Jyske Lov 1241 "Med lov skal man land bygge".

Bødeforelæg

I sager om lovovertrædelser, der ikke skønnes at ville medføre højere straf end bøde, kan Auditøren i et bødeforelæg tilkendegive sigtede, at sagen kan afgøres uden retssag, hvis sigtede erklærer sig skyldig i overtrædelsen og erklærer sig rede til inden en nærmere angiven frist at betale den forelagte bøde. Det fremgår af retsplejelovens § 832, stk. 1. Fristen kan efter anmodning forlænges.

Hvis den sigtede ikke kan erkende sig skyldig eller ikke reagerer på bødeforelægget inden for tyve dage, bliver sagen sendt til retten til afgørelse. Ønsker sigtede sagen behandlet i et retsmøde, skal dette meddeles Auditøren inden for samme frist.

Har tiltalte ikke anmodet om, at sagen behandles ved et retsmøde, anses forholdet tilstået, medmindre sagens omstændigheder taler imod dette. Retten afsiger herefter dom på det foreliggende grundlag. Denne forenkling af bødesagsprocessen blev indført ved en ændring af retsplejeloven i 2011.

Skal der afholdes et retsmøde, indkaldes tiltalte til et retsmøde. Udebliver tiltalte uden oplyst lovligt forfald fra retsmødet, kan retten behandle sagen, som om forholdet er tilstået og afsige dom (udeblivelsesdom). Det fremgår af retsplejelovens § 897, stk. 1.

Hovedforhandling i retten

Alle militære straffesager føres ved de almindelige domstole, idet der ikke siden 1919 i dansk ret har været mulighed for at nedsætte militære domstole.

Er der ikke grundlag for at lade en straffesag afgøre med et bødeforelæg, eller skal der nedlægges påstand om frihedsstraf, indbringes sagen for retten med en retsmødebegæring eller et anklageskrift.

I øvrigt gælder retsplejelovens almindelige regler for hovedforhandlingen, herunder det almindelige princip om offentlighed i retsplejen og offentlighedens adgang til retsmøder. I sager, hvor særlige hensyn til den militære sikkerhed gør sig gældende, kan retten dog i medfør af militær retsplejelov beslutte, at sagen behandles for lukkede døre.

Vidneførsel

Efter retsplejelovens § 180 har et vidne pligt til i fornødent omfang at *"opfriske sin viden om sagen, inden han møder i retten"*. Efterkommer vidnet ikke denne pligt, kan retten tilpligte vidnet at udrede erstatning eller pålægge en sanktion.

Domstolsstyrelsen har udarbejdet en folder, der redegør for vidners retsstilling. Den sendes sammen med mødeindkaldelsen til retten. Det er blandt andet her fremhævet, at vidnet skal forberede sig til mødet i retten: *"Inden du møder i retten, skal du genopfriske din hukommelse om sagen. Du kan for eksempel læse notater, breve, dokumenter og lignende. Du bør derimod ikke tale med andre om, hvad der er sket."*

Yderligere vejledning findes på Domstolsstyrelsens hjemmeside www.domstol.dk.

Anke og kæde

Der gælder de samme regler for appel i militære straffesager som i civile straffesager. Det indebærer blandt andet, at byrettens dom

som udgangspunkt kan ankes til landsretten inden for 14 dage.

Anke af mindre bøder kræver dog en anketilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Grænsen blev i 2018 hævet til en bøde på over 6.000 kr. eller mere end 20 dagbøder.

Landsrettens domme kan kun ankes til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Anker den ene part, har den anden part adgang til modanke (*kontraanke*). Anker domfældte, kan anklagemyndigheden f.eks. kontraanke til skærpelse af straffen.

Vurderingen af, hvorvidt der skal ske kontraanke i en sag, er en anklagerfaglig vurdering, som blandt andet beror på, om domsresultatet følger fast praksis.

Kendelser og andre beslutninger afsagt af byretten, kan som udgangspunkt kæres til landsretten. Kære til Højesteret kræver også Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Tiltalefrafald

En straffesag kan som anført også afgøres ved et tiltalefrafald, hvis betingelserne herfor er opfyldt. Et tiltalefrafald er en mild sanktion, der – ligesom en advarsel – anvendes i visse tilfælde.

Da et tiltalefrafald har karakter af en straf, skal sigtedes skyld være utvivlsom. Det kan bero på en tilståelse eller dreje sig om tilfælde, hvor de bevismæssige og retlige betingelser for, at sigtede ville kunne idømmes straf mv., må antages at være til stede.

Reglerne om tiltalefrafald findes i retsplejelovens §§ 722 og 723.

Påtaleopgivelse og indstilling af efterforskningen mv.

Er der ikke tiltalegrundlag i sagen, standser Auditøren som nævnt efterforskningen. Har nogen været sigtet i sagen, må påtale opgives,

f.eks. på bevisets stilling. Det kan også skyldes, at sagen skal behandles af den civile anklagemyndighed, fordi sagen falder uden for Auditørkorpsets jurisdiktion. Auditøren kan som nævnt også afvise at indlede efterforskning i en sag.

Reglerne om påtaleopgivelse findes i retsplejelovens § 721, mens reglerne om indstilling af efterforskningen eller afvisning af sagen findes i retsplejelovens § 749, stk. 1, og stk. 2.

Underretning og klage

Afsluttes sagen uden tiltale, underretter Auditøren sagens parter og andre med fornøden retlig interesse i sagens udfald og giver klagevejledning i relevant omfang.

Auditørens afgørelse kan i overensstemmelse med retsplejelovens almindelige regler påklages til Generalauditøren.

Aktindsigt

Retten til aktindsigt efter offentlighedsloven omfatter – bortset fra bødeforlæg mod virksomheder – ikke sager inden for strafferetsplejen.

Aktindsigt i sager inden for strafferetsplejen behandles efter reglerne i retsplejeloven kapitel 3 a (§§ 41-41h).

Efter disse bestemmelser sondres der mellem aktindsigt for *enhver* i afsluttede straffesager (§§ 41 a-c), aktindsigt for personer med individuel væsentlig interesse samt for forurettede i endeligt afsluttede straffesager (§ 41d) og meroffentlighed (§ 41h).

Auditørens afgørelse om aktindsigt kan påklages til Generalauditøren.

3. Særlige processuelle regler i den militære strafferetspleje m.v.

Indledning

Retsplejelovens regler gælder som nævnt også for den militære strafferetspleje, medmindre andet er bestemt. Militær retsplejelov indeholder enkelte særregler, der er begrundet i hensynet til de særlige forhold ved militærtjeneste.

De særlige regler i den militære retsplejelov omfatter en række straffeprocessuelle tvangsindgreb mv., herunder

- anholdelse,
- varetægtsfængsling,
- ransagning samt
- frister for indbringelse for retten.

Disse regler indebærer blandt andet en vis udvidelse af den militære anklagemyndigheds beføjelser i forhold til den civile anklagemyndigheds.

Varetægtsfængsling (§ 11)

Opstår der i en militær straffesag spørgsmål om at begære en sigtet varetægtsfængslet, i f.eks. en sag om berigelseskriminalitet, skal de almindelige betingelser i retsplejelovens § 762 være opfyldt.

Efter militær retsplejelov kan der også ske en kortvarig varetægtsfængsling af disciplinære grunde. Det er en betingelse, at der er begrundet mistanke om, at soldaten har overtrådt en bestemmelse i militær straffelov, der kan forventes at give fængselsstraf, og at der er særlig grund til at antage, at sigtedes forbliven på fri fod vil virke alvorligt nedbryden-

de på disciplinen. Varetægtsfængslingen kan højst udstrækkes til syv dage.

Ransagning på militært område (§ 12)

I modsætning til reglerne om ransagning i retsplejelovens §§ 793-796 kan der i militære straffesager ske ransagning på militært område uden retskendelse, og uden at den mistænkte kan kræve indgrebet indbragt for retten. Det følger af militær retsplejelov § 12.

Betingelserne er, at der er begrundet mistanke om, at der er begået en lovovertrædelse, der kan medføre frihedsstraf, og at indgrebet er af væsentlig betydning for efterforskningen. Tjeneste- og lejeboliger er dog undtaget fra denne regel. Disse kan kun ransages efter reglerne i retsplejeloven.

Særreglen om den udvidede adgang til ransagning på militært område (kollektiv ransagning/*razzia*) er undergivet Auditørens kompetence, det vil sige, at Auditøren kan beslutte og gennemføre ransagningen. Sagen skal heller ikke efterfølgende indbringes for retten.

Længere frist for indbringelse for retten (§ 14)

Retsplejelovens frist på 24 timer for fremstilling af en anholdt for en dommer kan i henhold til militær retsplejelovs § 14 udstrækkes i indtil tre gange 24 timer ved tjeneste i udlandet eller under ekstraordinære forhold. Bestemmelsen gælder også for indberetning om ransagning eller beslaglæggelse, der ikke er sket efter retskendelse.

Andre særlige regler

Udover de beskrevne supplerende bestemmelser gælder der særlige regler om begrænsning af det almindelige princip om offentlighed i retsplejen af hensyn til den militære sikkerhed (§ 4), en særlig værnetingsregel (§ 5) og en særregel om forkyndelse af anke/kære (§ 16).

Værnetingsreglerne indebærer, at domsforhandlingen kan foretages ved retten på det sted, hvor den tiltalte er eller på gerningstidspunktet var tjenestegørende (garnisonsværneting) og der, hvor det skib, vedkommende hører til er eller var hjemmehørende eller har taget havn.

Særlige kompetencer for militære myndigheder

Militære myndigheder og overordnede er i henhold til militær retsplejelov også tillagt en række særlige kompetencer.

Anholdelse af hensyn til disciplinen (§ 10)

Efter retsplejelovens § 755, stk. 2, kan enhver anholde en person, hvis den pågældende træffes under – eller i umiddelbar tilknytning til – udøvelsen af et strafbart forhold (civil anholdelse).

Som et supplement til denne almindelige adgang til anholdelse kan en overordnet efter militær retsplejelovs § 10 anholde en underordnet, hvis det skønnes nødvendigt af hensyn til disciplinen. Det vil kunne ske ved grov ulydighed eller grov respektstridig opførsel, især under overværelse af andre underordnede.

Tjenestestedschefen og Auditøren skal straks underrettes om anholdelse foretaget i medfør af militær retsplejelovs § 10 eller retsplejelovens § 755, stk. 2.

Blod- og urinprøver (§ 15)

Efter militær retsplejelovs § 15 har militære myndigheder ligesom Auditøren adgang til at

foretage udåndingsprøver eller fremstille personel til udtagning af blodprøver samt til afgivelse af blod- og urinprøver.

Det er kun de nævnte indgreb, der kan foretages uden forudgående kontakt til Auditøren. Hvis blodprøven f.eks. giver anledning til en militær straffesag, skal sagen straks overgives til Auditøren.

Adgangskontrol ved militære områder

Foruden de nævnte særregler indeholder militær retsplejelov en særregel i § 13 om adgangskontrol ved militære områder.

Der er tale om en kontrol af hensyn til den militære sikkerhed, og kompetencen til at gennemføre kontrollen er derfor henlagt til militære myndigheder.

Lessons learned

En række af de undersøgelser, som Auditørkorpset gennemfører, indeholder oplysninger og konklusioner, der kan være nyttige for forsvarets myndigheder eller identificerer spørgsmål, der bør give anledning til ændring af procedurer mv.

Auditøren orienterer derfor militære myndigheder om undersøgelsens udfald. Herved sikres det, at der i forsvaret oparbejdes rutiner, der indebærer, at den militære anklagemyndigheds afgørelser bruges fremadrettet som *lessons learned* med henblik på at nedbringe antallet af tilsvarende sager fremover.

Repatriering

Den militære anklagemyndighed har ikke kompetence til at tage stilling til, hvorvidt en udsendt soldat skal repatrieres, dvs. hjemsendes fra et missionsområde, under efterforskning af en militær straffesag.

Denne beslutning træffes af forsvarets myndigheder på baggrund af en konkret vurdering af den enkelte sag.

4. Militære myndigheders bistand til efterforskningen

Indledning

Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning lagde i sin betænkning (1435/2004) vægt på, at det – i modsætning til tidligere – alene er den militære anklagemyndighed, der skulle have kompetence til at efterforske militære straffesager.

Samtidig fandt udvalget det ikke realistisk, at en uafhængig myndighed som Auditørkorpset helt kunne undvære bistand fra militære myndigheder i efterforskningen.

Det er derfor fastslået i den militære retsplejelov, at militære myndigheder skal yde Auditøren bistand under efterforskningen, ligesom militære myndigheder i visse tilfælde kan foretage uopsættelige efterforskningsskridt i militære straffesager.

Militære myndigheder, herunder militærpolitienheder, har således ingen selvstændig strafferetlig kompetence. De yder efter anmodning bistand til Auditøren i forbindelse med konkrete straffesager og strafferetlige undersøgelser, eller hvor betingelserne for at foretage et uopsætteligt efterforskningsskridt i øvrigt er opfyldt.

Militære myndigheders konkrete bistand til efterforskningen

Auditøren kan efter en konkret vurdering bemyndige militære myndigheder – herunder militærpoliti – til at foretage nærmere angivne efterforskningsskridt. Det følger af militær retsplejelovs § 8, stk. 2.

Navnlig i forbindelse med efterforskning af strafbare forhold begået af udsendt personel, er et samarbejde med militære myndigheder

meget værdifuldt, fordi Auditørkorpset ikke ressourcemæssigt er dimensioneret til at kunne være permanent til stede i missionsområder.

Bistand fra Militærpolitiet

"Jeg ser derfor ikke noget problem i, at auditøren bemyndiger eller pålægger militærpolitiet ved den pågældende mission i udlandet at iværksætte efterforskning. Den modsatte opfattelse ville medføre risiko for tab af afgørende bevis."

Forsvarsministeren i samråd i Forsvarsudvalget den
14. september 2010 (FOU alm. del 2009-2010)

I disse tilfælde autoriseres militære myndigheder – i praksis militærpolitiet – til, under Auditørens ledelse og ansvar at gennemføre bevissikring, afhøring eller andre konkrete efterforskningsskridt, indtil auditorpersonel eventuelt kan komme til stede.

Dette har stor betydning navnlig i den for efterforskningen afgørende fase umiddelbart efter et begivenhedsforløb.

Auditøren giver nærmere instruktion om de efterforskningsskridt, der skal foretages. Disse kan f.eks. omfatte afhøring og sigtelse af en formodet gerningsmand samt afhøringer af eventuelle vidner, legemsbesigtigelse, lægeundersøgelse, udtagning af blodprøver mv., gerningsstedsundersøgelse, sikring af koster og spor, optagelse af foto, ransagning mv. Det er således Auditøren, der også ved anvendelse

af sådan efterforskningsmæssig bistand, leder efterforskningen.

Tilsynet med militære myndigheders bistand til efterforskningen

Det er helt centralt led i den gældende ordning, at Auditøren forestår en effektiv kvalitets- og legalitetssikring af militære myndigheders bistand til efterforskningen. Det fremgår af Generalauditørmeddelelse nr. 2/2016 om kvalitet, legalitet og tilsyn med behandlingen af militære straffesager.

Som led i denne kvalitets- og legalitetssikring følges der løbende op på, om der er handlet inden for den givne instruktion og bemyndigelse til at handle på Auditørens vegne, samt hensigtsmæssigheden og lovligheden af den militære myndigheds efterforskningsskridt, herunder om sagsbehandlingen harmonerer med god sagsbehandlingsskik mv.

Ved disponering og instruktion af militære myndigheder er der endvidere fokus på den militære myndigheds – herunder militærpolitiets – faglige kompetence og habilitet i den konkrete sag mv.

Samarbejdet mellem den militære anklagemyndighed og de militære myndigheder, der efter gældende regler kan yde bistand til efterforskningen, er således baseret på en klar rollefordeling med henblik på at sikre effektiviteten, kvaliteten og legaliteten i sagsbehandlingen.

Uopsættelige efterforskningsskridt

Får en militær myndighed kendskab til eller formodning om en mulig militær straffesag, skal den straks forsøge at komme i kontakt med en repræsentant for Auditøren. I tilfælde, hvor det ikke på forhånd har været muligt at komme i kontakt med Auditøren eller dennes repræsentant, kan militære myndigheder foretage uopsættelige efterforskningsskridt.

Dette følger af militær retsplejelov § 9.

Uopsættelige efterforskningsskridt

”Et efterforskningsskridt er uopsætteligt, når øjeblikkelig indgriben er påkrævet for at sikre bevismidler eller pågribe personer mistænkt for et strafbart forhold”

Generalauditørens vejledning om myndigheders adgang til at foretage efterforskningsskridt i militære straffesager (nr. 9124 af 19. december 2005)

Det er således alene i tilfælde, hvor det ikke på forhånd har været muligt at indhente Auditørens bemyndigelse, at militære myndigheder kan foretage uopsættelige efterforskningsskridt i militære straffesager.

Ved militære myndigheder forstås i denne sammenhæng chefer på militære tjenestesteder, militært personel, som tjenestestedschefer konkret bemyndiger til at foretage uopsættelige efterforskningsskridt, samt militærpolitiet.

Rammerne for iværksættelse af uopsættelige efterforskningsskridt og for det militære personel, der kan foretage disse, er fastlagt i Generalauditørens bekendtgørelse af 4. november 2005, der er uddybet nærmere i en vejledning af 19. december 2005.

Generalauditørens vejledning giver en generel rettesnor for militære myndigheders adgang til at foretage efterforskningsskridt i militære straffesager.

Det er i vejledningen understreget, at der er tale om en absolut undtagelse, når militære myndigheder skal foretage efterforskningsskridt uden forudgående bemyndigelse fra en repræsentant for Auditøren.

Det kræves, at det ikke har været muligt at komme i kontakt med auditørpersonel, og at indgrebet er uopsætteligt. I disse tilfælde er der til gengæld en pligt for de militære

myndigheder til at foretage uopsættelige efterforskningsskridt.

Ved afvejningen af, om et efterforskningsskridt er uopsætteligt, må det vurderes, om det er nødvendigt hurtigt at foretage det beskrevne efterforskningsmæssige tvangsindgreb, herunder om formålet med indgrebet eller muligheden for at gennemføre dette forspildes eller bliver væsentlig forringet, hvis indgrebet skal afvente Auditørens godkendelse, f.eks. anholdelse af en flygtende gerningsmand eller indledende undersøgelser i forbindelse med ulykker, færdselsuheld mv.

Det fremgår af Bekendtgørelse nr. 1109 af 4. november 2005 om militære myndigheders adgang til at foretage uopsættelige efterforskningsskridt, at uopsættelige efterforskningsskridt navnlig kan bestå i sikring af identiteten af en formodet gerningsmand og eventuelle vidner, besigtigelse, herunder optagelse af fotografier og visitation af tøj, iværksættelse af lægeundersøgelse af sigtede og forurettede, udtagning af blodprøver, ransagning på militært område og beslaglæggelse til sikring af bevismidler mv., afhøring samt sigtelse af den formodede gerningsmand og afhøringer af vidner.

Der kan endvidere foretages anholdelse af militært personel, der med rimelig grund mistænkes for et strafbart forhold.

Foretages der uopsættelige efterforskningskridt, skal Auditøren *straks* underrettes herom.

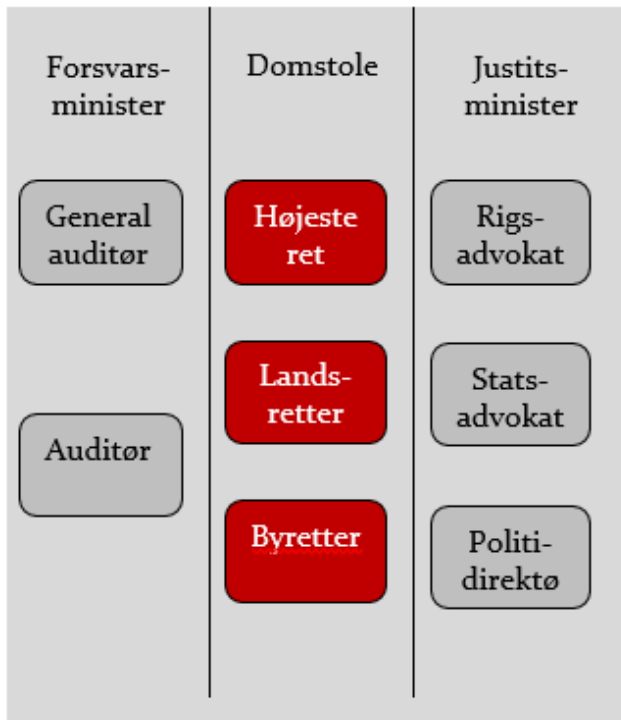
Tilsynet med militære myndigheders foretagelse af uopsættelige efterforskningsskridt

Militære myndigheders foretagelse af uopsættelige efterforskningsskridt og bistand til efterforskningen er et fokusområde i den militære anklagemyndigheds kvalitets- og legalitetskontrol.

Det er særligt vedrørende de uopsættelige efterforskningsskridt fastsat, at Auditørens kvalitets- og legalitetssikring navnlig skal omfatte efterforskningsskridtets uopsættelighed. Afgørende er i denne forbindelse, om øjeblikkelig indgriben er påkrævet for at sikre bevismidler eller pågribe personer mistænkt for et strafbart forhold, samt hensigtsmæssigheden og lovligheden af foretagne uopsættelige efterforskningsskridt.

Auditøren skal endvidere efterprøve, om den militære tjenestestedschefs konkrete bemyndigelse af underordnede officerer eller personel af sergentgruppen til at foretage uopsættelige efterforskningsskridt følger gældende regler. Endvidere skal Auditøren efterprøve, om pligten til at underrette Auditøren i forbindelse med foretagelse af uopsættelige efterforskningsskridt er opfyldt.

5. Samarbejdet med politiet og den civile anklagemyndighed m.v.

Indledning

Den militære anklagemyndighed har et tæt samarbejde med politiet og den civile anklagemyndighed.

Det følger således af militær retsplejelov § 8, at politiet er forpligtet til at yde Auditøren bistand under efterforskningen i militære straffesager. Politiet kan også af egen drift foretage uopsættelige efterforskningsskridt i disse sager, men skal *straks* underrette Auditøren herom.

Da anmeldelser om strafbare forhold fra borgerne ofte vil tilgå politiet, forudsættes det således, at politiet snarest tager kontakt til den militære anklagemyndighed, hvis mistanken rettes mod militært personel, og et eller

flere af de anmeldte forhold har forbindelse med tjenesten eller militært område.

Efterforskningen af sagen om den arabiske oversættelse af Jægerbogen er et godt eksempel på samarbejdet. Efterforskere fra Rigspolitiet bidrog til efterforskningen ved blandt andet at foretage afhøringer af personale i Forsvarsministeriet, ligesom Rigspolitiet ydede kriminalteknisk bistand i sagen.

Foruden kriminaltekniske undersøgelser trækker Auditørkorpset også på politiet til løsning af sager, hvor politiet har højt specialiserede afdelinger. Det gælder f.eks. sager om transport af farligt gods.

Behandlingen af blandede sager

Militær retsplejelov indeholder bestemmelser angående sager, hvor både den militære og civile anklagemyndighed er kompetent.

Fremkommer der i en straffesag mod en militærperson flere forhold, som dels påtales af den militære anklagemyndighed dels af den almindelige anklagemyndighed, sker retsforfølgningen som udgangspunkt under en militær straffesag. Det følger af militær retsplejelovs § 3. Sagen kan dog ved enighed mellem de to anklagemyndigheder behandles som en almindelig (civil) straffesag. Det vil her normalt være afgørende, hvilket forhold der vejer tungest i straffemæssig henseende.

Omfatter retsforfølgningen både militært personel og civile, aftales det mellem de to anklagemyndigheder ud fra samme princip, om

sagen skal behandles som en militær eller en civil straffesag.

Afgrænsningen over for den civile anklagemyndigheds jurisdiktion

Der har i enkelte tilfælde været taget stilling til, hvorvidt en straffesag blev behandlet af rette myndighed (jurisdiktion).

Under efterforskningen af en sag om uagtsomt manddrab viste det sig f.eks., at en kontraktansat officer ikke var omfattet af militær straffelov. Sagen blev oversendt til den civile anklagemyndighed, der rejste tiltale i sagen.

I en anden sag rejste en politidirektør tiltale mod en overkonstabel, der var omfattet af den militære retspleje. Det betød, at landsretten måtte frifinde den tiltalte, allerede fordi påtalekompetencen henhørte under den militære anklagemyndighed. Det følger af Østre Landsrets gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2011, side 67 Ø.

Sagerne er beskrevet i de faglige årsberetninger.

Forsvarets bistand til politiet og politiklagenævnets ordning

Folketinget har med vedtagelsen af lov nr. 708 af 8. juni 2018 (Forsvarets bistand til politiet og udvidelse af politiklageordningen m.v.), foretaget en samlet lovregulering af forsvarets bistand til politiet, herunder bistandsopgaver og beføjelser m.v. Loven indebærer en række ændringer af politiloven, retsplejeloven, forsvarsloven og militær straffelov.

Opgaveløsningen foregår under politiets ledelse, regler og ansvar, mens forsvaret bibeholder kommandoen over militært personel. Reguleringen indebærer blandt andet, at militært personel behandles som politipersonale, når der ydes bistand til politiet efter politiloven. Dette indebærer nogle ændringer af den militære retsplejeordning.

Der er således ved loven foretaget en ændring af militær straffelov, der bevirker, at denne ikke finder anvendelse for forhold begået af tjenstgørende militært personel inden for Forsvarsministeriets område *i forbindelse med*, at personalet yder bistand til politiet efter §§ 24a - 24d i lov om politiets virksomhed.

Oversigt over sagsbehandlingsregler i forbindelse med forsvarets bistand til politiet

- Den Uafhængige Politiklagemyndighed (DUP) efterforsker både adfærdsklager og straffesager efter den civile retsplejelov kapitel 93b og 93c)
- DUP afgør adfærdsklagesager, mens statsadvokaten afgør tiltalespørgsmålet i straffesager.
- Militær retsplejelov og militær straffelov finder ikke anvendelse, hvorfor strafbare pligtforsømmelser afgøres efter den civile straffelov.
- Militær disciplinarlov gælder fortsat af hensyn til den militære disciplin, men forsvaret kan først indlede en disciplinarsag *efter* DUP's afgørelse.

Disse særlige bestemmelser finder som udgangspunkt først anvendelse, når soldaten er mødt til tjeneste på det sted, hvor vedkommende yder bistand til politiet og dermed er underlagt politiets ledelse, jf. lovforslagets alm. bemærkninger, pkt. 2.3.3.

Ændringen indebærer, at sådanne sager behandles efter den civile straffelov i den civile strafferetsplejes former og således, at kompetencen til at efterforske og påtale sådanne sager om strafbare forhold er flyttet fra den militære anklagemyndighed til den Uafhængige Politiklagemyndighed (DUP) og

den civile anklagemyndighed – som udgangspunkt statsadvokaten.

Sagerne efterforskes af Politiklagemyndigheden, men det følger af lovgivningen, at DUP bistås af den militære anklagemyndighed. Det forudsættes i den forbindelse blandt andet, at den militære anklagemyndighed deltager i afhøringer af forsvarspersonale omfattet af reglerne og løbende får tilsendt kopi af det materiale, som Politiklagemyndigheden tilvejebringer som led i undersøgelsen. Formålet hermed er, at DUP under behandlingen af sådanne sager kan trække på den militære anklagemyndigheds ekspertise i det nødvendige omfang.

Endvidere kan den videre forfølgning af sagerne overlades til den militære anklagemyndighed til behandling i den militære retsplejes former, hvis viden om militærfaglige forhold eller militærspecifikke regler er af særlig betydning for sagen, og hvis statsadvokaten og den militære anklagemyndighed er enige herom.

Midlertidige militære områder

Ændringen af politiloven indebærer endvidere, at justitsministeren efter forhandling med forsvarsministeren kan fastsætte regler om forswarets adgang til at træffe foranstaltninger i forhold til at oprette *”midlertidige militære områder med henblik på at forebygge og afværge fare for dansk og udenlandsk militært personale og materiel, der befinder sig uden for faste militære områder her i landet.”* Denne ændring har til formål at skabe en klar og hensigtsmæssig opgave- og ansvarsfordeling mellem politiet og forsvaret i de særlige situationer, hvor der f.eks. er behov for sikkerhedsforanstaltninger i forbindelse med, at der foretages udskibning af militært personel eller udstyr.

Ordningen indebærer ikke ændringer af den militære straffe- og retsplejeordning. Militært personel er fortsat undergivet Auditørkorp-

sets jurisdiktion, og militær retsplejelov og militær straffelov gælder fortsat for handlinger, der er foretaget på et midlertidigt militært område.

6. Militær strafferet

Indledning

Militære straffesager omfatter sager vedrørende overtrædelse af militær straffelov og sager om andre strafbare forhold, når lovovertrædelsen vedrører tjenesten eller er begået i eller i anledning af tjenesten, på militært område eller i anvist kvarter.

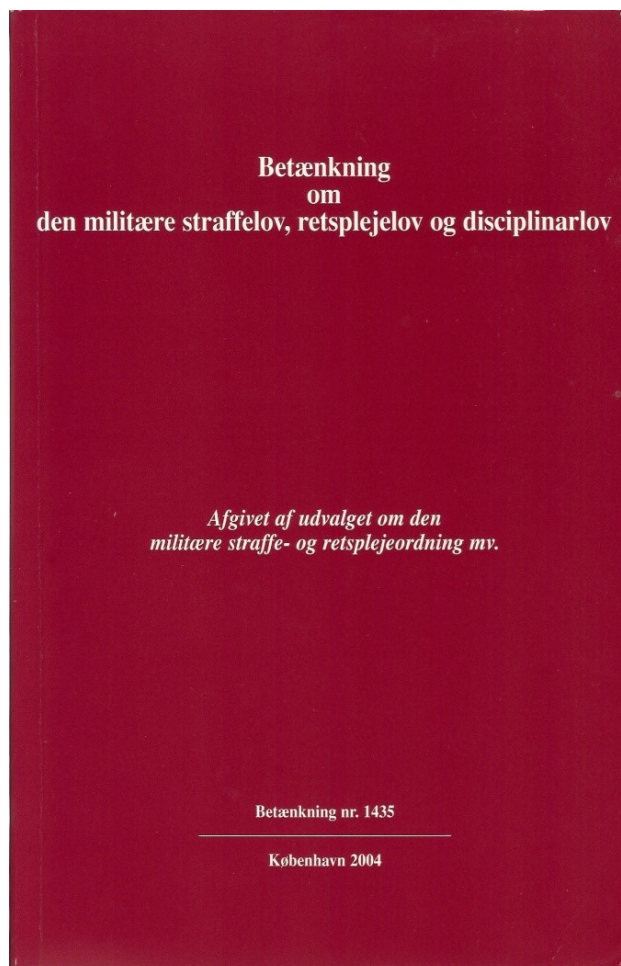
Militær straffelov gælder uanset, om det militære personel måtte befinde sig i eller uden for dansk territorium, herunder f.eks. i en mission på fremmed stats område. I væbnet konflikt omfatter militær straffelov tillige civile, der følger de væbnede styrker, samt internerede og krigsfanger i dansk varetægt.

De militære pligtforsømmelser i militær straffelov

De almindelige pligter, der gælder i offentlig tjeneste, finder også anvendelse på militært personel. Disse almindelige civile pligter er suppleret med de yderligere pligter, der følger af de militære tjenesteforholds særlige karakter.

Som følge af det særlige militære pligtforhold har Folketinget fundet det påkrævet at fravige og udvide ansvarsområdet for pligtforsømmelser inden for forsvaret i forhold til, hvad der gælder på det civile område. Det er disse bestemmelser, der indgår i militær straffelovs bestemmelser om pligtforsømmelser. Militær straffelov har således karakter af en strafferetlig særlov (speciallov).

Militær straffelov indeholder en række bestemmelser om straf for grovere tilsidesættelser af de militære pligter. Mindre grove pligtforsømmelser kan behandles af forsvaret efter bestemmelserne i militær disciplinarlov.

Sondringen mellem grovere pligtforsømmelser efter militær straffelov og mindre grove pligtforsømmelser efter militær disciplinarlov er nærmere beskrevet i afsnittet om disciplinarsager nedenfor.

Reformen af den militære straffelov i 2005 tilsigtede en væsentlig afkriminalisering af militære forseelser. Derfor er en række forhold, som efter den tidligere retstilstand ville være blevet bedømt som strafbare overtrædelser af den militære straffelov, ikke længere strafbare.

Den væsentligste ændring består i, at gerningsbeskrivelserne – dvs. beskrivelsen af, hvad der er strafbart – i den gældende militære straffelov forudsætter, at der er tale om en grovere handling. Denne handling skal endvidere være begået enten med forsæt – ”med vilje” – eller som følge af grov uagtsomhed hos gerningsmanden.

Det vil sige, at alle mindre grove og simpelt (almindeligt) uagtsomme handlinger ikke længere kan straffes, men kan efter omstændighederne sanktioneres administrativt i en militær disciplinarsag.

Ved lovændringen blev der indsat et antal nye straffebestemmelser, der udtrykkeligt fremhæver forhold, som tidligere blev henført til den generelle bestemmelse om pligtforsømmelse.

Sigtet med de nye bestemmelser er navnlig at modvirke forskellige krænkelse af personel i forsvaret, herunder i form af nedværdigende ritualer og at understrege den overordnede pligt til at gribe over for denne form for adfærd.

Endvidere blev bestemmelserne om rusmidler præciseret i § 20 og § 22. Forsvarsministeren har senere med hjemmel i § 21 udstedt en bekendtgørelse om promillegrænser på særlige områder for tjeneste i forsvaret.

Lovens systematik og strafferammer

Lovens almindelige del indeholder en række særbestemmelser om blandt andet personkreds og jurisdiktion, som afviger fra straffelovens almindelige bestemmelser.

Lovens specielle del indeholder de særlige straffebestemmelser for militære pligtforsømmelser og en række bestemmelser om forhold, der alene er strafbare forbrydelser under væbnet konflikt. Denne specielle del – lovens kapitel 2 – er inddelt i en række hovedafsnit om henholdsvis:

- pligter som underordnet (§§ 11-13),
- pligter som overordnet og sideordnet mv. (§§ 15-19),
- rusmidler mv. (§§ 20-23)
- andre pligtforsømmelser (§§ 24-27),
- forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed (§§ 28-36) og
- andre forbrydelser under væbnet konflikt (§§ 36-38).

Visse af disse bestemmelser – de såkaldte krigstidsregler – finder alene anvendelse under væbnet konflikt. Se nærmere herom nedenfor afsnit 7.

Normalstrafferammen i de fleste af fredstidsbestemmelserne er fra bøde til fængsel i 1 år. Visse af bestemmelserne indeholder endvidere en forhøjet strafferamme for visse kvalificerede pligtforsømmelser, mens enkelte strafferammer er lavere.

Krigstidsreglerne indeholder derimod stærkt forhøjede strafferammer, og en række af bestemmelserne har strafferammer af fængsel indtil på livstid.

Strafferammerne i militær straffelov har betydning for, hvornår der indtræder strafferetlig forældelse af et forhold. Se herom nedenfor. Militær straffelov blev i 2008 suppleret med en bestemmelse i § 27 a om strafskærpe for torturhandlinger, der efter § 10 a ikke forældes.

Pligter som underordnet (§§ 11-13)

Militær straffelovs §§ 11-13 regulerer strafansvaret for tilsidesættelse af de særlige pligter for underordnet personel, primært pligten til at adlyde en (lovlig) given ordre og respekten for overordnede.

Bestemmelsen i § 11 om ulydighed omfatter flere sidsstrafferammer, der skærper straffen for særligt grove forhold, herunder forhold der er forbundet med vold. Denne bestemmelse og bestemmelsen i § 12 om mytteri in-

deholder endvidere forhøjede straffemaksima for forsætlige forhold begået under væbnet konflikt.

Tilsidesættelse af de særlige pligter som overordnet og sideordnet personel (§§ 15-19)

Militær straffelovs §§ 15-19 regulerer strafansvaret for tilsidesættelse af de særlige pligter som overordnet og sideordnet personel.

Der er primært tale om bestemmelser, der skal modvirke chikane, stillingsmisbrug og forskellige former for krænkelse af underordnet personel. Den overordnede har f.eks. pligt til at gribe ind over for underordnede krænkende behandling af både deres underordnede og sideordnede. Også sideordnede kan straffes for at have udsat deres kolleger for særligt krænkende behandling, herunder i form af nedværdigende optagelsesritualer.

Rusmidler mv. (§§ 20-23)

Militær straffelovs §§ 20-22 regulerer strafansvaret for misbrug af rusmidler, beruselse i forbindelse med tjenesten, og omgang med euforiserende stoffer. Sager af denne karakter er særligt kvalificerede og kan ikke behandles som disciplinarsager. Det har Forsvarsministeriets Personalestyrelse blandt andet understreget i en cirkulæreskrivelse af 9. juni 2011 til militære myndigheder.

Ved bekendtgørelse nr. 220 af 20. marts 2009 er der i medfør af den militære straffelovs § 21 fastsat promillegrænser på særlige områder for tjeneste i forsvaret. Bekendtgørelsen omfatter faste promillegrænser på særlige områder, hvor der stilles særlige krav til personellens omhu og agtpågivenhed, især hvor sikkerhedsmæssige grunde gør sig gældende. Bekendtgørelsen oplister en række områder, herunder vagttjeneste, skarpskydning, omgang med farlige stoffer, betjening af pansrede køretøjer mv.

§ 23 omfatter forstyrrelse af den offentlige orden, herunder i forbindelse med tjeneste i udlandet, der omfatter en forhøjet sidestrafferamme for forhold begået under særligt skærpende omstændigheder.

Tilsidesættelse af andre pligter (§§ 24-27)

Militær straffelov §§ 24-27 fastsætter strafansvar for andre pligtforsømmelser end de ovenfor beskrevne.

Vagtforseelse (§ 24)

Bestemmelsen om vagtforseelse omfatter flere sidestrafferammer, der skærper straffen for særligt grove forhold, og for forsætlige forhold begået under væbnet konflikt.

Grov udeblivelse (§ 25)

Grov udeblivelse efter militær straffelovs § 25 hører til en af de hyppigst forekommende overtrædelser af den militære straffelov.

Langt størstedelen af sagerne drejer sig om værnepligtige, der er udeblevet fra første mødedag ved Hærens Basisuddannelse (HBU).

Bestemmelsen omfatter flere sidestrafferammer, der skærper straffen for særligt grove forhold og for forsætlige forhold begået under væbnet konflikt.

Militært hærværk (§ 26)

Bestemmelsen erstatter hærværksbestemmelsen i straffelovens § 291 og omfatter en sidestrafferamme, der skærper straffen for forsætlige forhold begået under skærpende omstændigheder.

Anden grov pligtforsømmelse (§ 27)

Bestemmelsen omfatter strafansvaret for pligtforsømmelse, der ikke kan henføres under andre bestemmelser i militær straffelov om tilsidesættelse af militære pligter, og den er således subsidær i forhold til de andre bestemmelser i militær straffelov om tilsidesættelse af militære pligter.

§ 27 indeholder sidestrafferammer for pligtforsømmelse af særlig grov karakter (se neden for) og et forhøjet strafmaksimum for forsætlige forhold begået under væbnet konflikt.

Bestemmelsen anvendes typisk ved grov overtrædelse af tjenestebestemmelser i forsvaret. Sagerne er af meget forskelligartet karakter.

De faglige årsberetninger indeholder eksempler på sager fordelt i nogle typiske hovedkategorier, herunder soldaters omgang med skydevåben og ammunition, herunder utilsigtet skudafgivelse, kaserneuorden, færdsels- og toldsager i missionsområder og forskellige former for misbrug af forsvarets ejendom, herunder køretøjer.

§ 27 om pligtforsømmelser inden for det militære forsvar erstatter de almindelige bestemmelser i straffelovens §§ 156 og 157 om offentligt ansattes pligtforsømmelser i tjenesten og er i det væsentlige bragt i overensstemmelse med disse bestemmelser dog med den reelle forskel, at tjenesteplichter inden for forsvaret er langt mere omfattende end, hvad der gælder for offentligt ansatte i øvrigt.

Bestemmelsen finder anvendelse på alle typer af tjenesteplichter og er altså ikke begrænset til bestemte typer adfærd, herunder "specifikt militære pligter". Således har Højesteret i sin dom af 25. april 2012 (U 2012.2387 H) fastslået, at bestemmelsen ikke er begrænset til tjenesteplichter, der er af betydning for den militære sikkerhed.

Det er i lovforarbejderne fremhævet, at tjenesteplichterne for militært personel i alt væsentligt følger af forskellige skriftlige regelsæt, der gælder for det enkelte tjenestested. Som eksempler kan nævnes kasernemeddelelser, blivende bestemmelser, regler om våbenbetjening, sikkerheds-

forskrifter mv. Herudover forekommer konkret udformede regler i forbindelse med enkeltstående opgaver.

Endelig gælder som for alle andre offentligt ansatte de regler eller principper, som følger af tjenesteforholdets natur - særligt uskrevne, men almindeligt accepterede minimumskrav til vedkommendes daglige arbejde. Dette er dog ikke specielt for militært personel, men gælder også efter de regler, der er fastsat for andre i offentlig tjeneste.

Se herom nærmere Højesterets dom af 25. april 2012 (U 2012.2387 H), hvori det blandt andet anføres, at *"sandhedsplichten er af fundamental betydning i tjenesteforhold, og tilsidesættelse af denne pligt er som udgangspunkt en grov tilsidesættelse af de pligter, der gælder i tjenesten"*.

Bestemmelsen anvendes i praksis i sammenstød med blandt andet overtrædelse af den civile straffelov, når overtrædelsen af militær straffelov må tillægges selvstændig betydning, f.eks. ved afgivelse af urigtige oplysninger om et tjenstligt forhold.

Anvendelse af § 27 i forbindelse med internationale missioner

Bestemmelsen i § 27 finder blandt andet anvendelse i sager om tilsidesættelse af bestemmelser, der er vigtige for det udsendte kontingentets funktionsmuligheder.

Det gælder f.eks. forbud mod fraternisering og opsamling af krigssouvenirs eller for samarbejdet med lokale myndigheder. Bestemmelsen anvendes også, hvor dansk lovgivning i øvrigt ikke finder anvendelse. Under udsendelse i internationale missioner træder militære bestemmelser i vidt omfang i stedet for bestemmelser i særlovgivningen. Det gælder blandt andet i færdselssager, toldsager og våbensager, f.eks. besiddelse af ulovlige knive.

Pligtforsømmelse af særlig grov karakter efter § 27, stk. 2

Bestemmelsen i § 27, stk. 2, indeholder en bestemmelse om særligt grove pligtforsømmelser eller om tilfælde, hvor pligtforsømmelsen har medført betydelig skade eller fare. Bestemmelsen har en højere strafferamme end de almindelige regler om pligtforsømmelse omtalt ovenfor.

Efter forarbejderne anvendes bestemmelsen om særlig grov pligtforsømmelse blandt andet i tilfælde, hvor en befalingsmand i høj grad svigter i forhold til de krav, der efter hans stilling må stilles til ham.

Fra nyere praksis kan nævnes førnævnte Højesteretsdom af 25. april 2012 (U 2012.2387 H), der vedrører sagen om den arabiske oversættelse af Jægerbogen.

Eksempler på anvendelsen af bestemmelsen indgår i de faglige årsberetninger.

Strafskærpelse for tortur (§ 27 a)

Folketinget vedtog som nævnt i 2008 ændringer af straffeloven og militær straffelov med henblik på udtrykkeligt at fastslå, at tortur skal være en strafskærpende omstændighed. Der er derfor indsat en strafskærpelsesbestemmelse i den militære straffelovs § 27 a for torturhandlinger. Der blev samtidig indføjet en bestemmelse som § 10 a, hvorefter der ikke indtræder forældelse for lovovertrædelser omfattet af § 27 a.

Det blev i lovforslaget blandt andet anført:
"Overtrædelser af den militære straffelov, som indebærer torturhandlinger, kan ske såvel under som uden for væbnet konflikt. Som eksempel på en overtrædelse under væbnet konflikt, hvor en strafskærpelsesbestemmelse i den militære straffelov kan være relevant, kan nævnes en overtrædelse af militær straffelovs § 36, stk. 2, hvor der i strid med artikel 13 i 3. Genève-konvention om krigsfangers behandling er påført en krigsfange stærk fysisk smerte

eller lidelse for at skaffe oplysninger fra krigsfangen. Som eksempel på en overtrædelse uden for væbnet konflikt kan nævnes en overtrædelse af militær straffelovs § 27, hvor der påføres en person stærk fysisk smerte eller lidelse for at afstraffe vedkommende."

Forsvarskommandoen har i direktiv FKODIR 005-1 (2008-09) indskærpet over for alt tjenestegørende personel, at der gælder et absolut forbud mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. Direktivet har endvidere til formål at fastlægge retningslinjer for forswarets myndigheder og personel, der skal sikre, at forswarets personel ikke handler i strid med forbuddet.

Direktivet fastsætter blandt andet ansvaret og forpligtelserne for alt personel, der dels har en *handlepligt* og dels en *indberetningspligt*. Handlepligten indebærer, at forswarets personel skal søge at hindre enhver i at udøve tortur, grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, hvis det kan ske, uden at personellet derved udsætter sig selv eller andre for særlig fare eller opofrelse.

Indberetningspligten indebærer, at personellet straks skal indberette til nærmeste chef, hvis de har kendskab til eller rimelig mistanke om, at nogen har til hensigt at overtræde, overtræder eller har overtrådt forbuddet.

Hændelser, hvor forswarets personel eller andre personer har forsøgt at overtræde, overtræder eller har overtrådt forbuddet, betragtes som en særlig hændelse og skal i henhold til direktivets pkt. 7 meddeles ad kommandovejen efter gældende regler.

Forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed (§§ 28-35)

Forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed omfatter bestemmelser, der kriminaliserer forskellige skadegørende handlinger rettet mod det militære forsvar,

herunder f.eks. krigsforræderi, spionage, indgreb i krigsmateriel og fejhed. Bestemmelserne finder for de flestes vedkommende kun anvendelse under væbnet konflikt.

Bestemmelserne er nærmere beskrevet nedenfor i afsnit 7 om væbnet konflikt.

Andre forbrydelser under væbnet konflikt (§§ 36-38)

Andre forbrydelser under væbnet konflikt omfatter en række overtrædelse af krigens love – den humanitære folkeret – plyndring og ligrøveri. Bestemmelserne er nærmere beskrevet nedenfor i afsnit 7 om væbnet konflikt.

Andre straffesager

Militære straffesager kan også omfatte overtrædelse af straffeloven og den strafbelagte særlovgivning. Det er her en betingelse, at lovovertrædelsen vedrører tjenesten eller er begået i eller i anledning af tjenesten, på militært område eller i anvist kvarter.

Overtrædelse af straffeloven vedrører typisk tyveri og andre berigelsesforbrydelser, vold og brugstyveri. Overtrædelser af særlovgivningen omfatter navnlig færdselslovsovertrædelser, men f.eks. også overtrædelser af våbenloven, fyrværkeriloven, dopingloven og arbejdsmiljøloven.

Reglerne om strafferetlig forældelse

Strafferetlig forældelse indebærer, at lovovertræderen ikke kan straffes. Det gælder også andre retsfølger efter straffeloven.

Bestemmelserne om strafferetlig forældelse fremgår af straffelovens kapitel 11 om ophør af den strafbare handling retsfølger. Efter straffelovens § 92 straffes en lovovertrædelse ikke, når der er indtrådt forældelse efter §§ 93-94. Der gælder dog længere forældelsesfrister for konfiskation af udbyttet af en forbrydelse.

Forældelsesfrister

§ 93. Forældelsesfristen er

- 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelsen.
- 5 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 4 år.
- 10 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 10 år.
- 15 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel på bestemt tid.

Straffeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 976 af 17. september 2019

Regler i retsplejeloven åbner mulighed for, at retten kan afvise en sag på grund af forældelse allerede før hovedforhandlingen.

Forældelsesreglerne indebærer, at en række af de mindre alvorlige pligtforsømmelser i militær straffelov forældes efter to år.

Strafansvaret er *uforældeligt*, når

- der er hjemlet straf af fængsel indtil på livstid
- lovovertrædelsen er omfattet af en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken strafansvaret er uforældeligt (straffelovens § 93 a)
- der er tale om torturhandling (militær straffelovs § 10a).

Bestemmelsen i straffelovens § 93 a blev indsat i straffeloven for at sikre, *"at det ikke kan blive nødvendigt at lade dansk militærpersonel retsforfølge ved Den Internationale Straffedomstol på grund af forældelse, men at Danmark i stedet har mulighed for selv at retsforfølge ved danske domstole"*. Det skyldes, at Den Internationale Straffedomstols jurisdiktionskompetence er komplementær i forhold til de nationale retssystemer, idet domstolens kompetence må afgrænses til de situationer, hvor national straffeforfølgning ikke kan udøves eller må anses for ineffektiv.

7. Militær straffelovs bestemmelser om væbnet konflikt

Bestemmelser om væbnet konflikt

Militær straffelov indeholder en række bestemmelser, som alene finder anvendelse under væbnet konflikt. Militær straffelovs § 10 fastlægger, hvornår lovens bestemmelser for væbnet konflikt finder anvendelse. Efter denne bestemmelse finder disse bestemmelser blandt andet anvendelse, når danske styrker i eller uden for riget er i væbnet konflikt.

Vurderingen af, hvorvidt der efter reglerne foreligger en væbnet konflikt eller ej, foretages af Udenrigsministeriet. Vurderingen kan f.eks. tilkendegives i forbindelse med behandlingen af det beslutningsforslag om udsendelse af et dansk militært bidrag, der skal fremlægges for Folketinget i medfør af Grundlovens § 19, stk. 2. Det er f.eks. sket i folketingsbeslutning B 123 af 2. oktober 2014 om indsættelse af danske F-16 fly i offensive luftoperationer mod ISIL-mål i Irak og den opfølgende folketingsbeslutning B 8 af 10. november 2015 om udsendelse af et radarbidrag.

Ikrafttræden af bestemmelserne om væbnet konflikt i militær straffelov indebærer i hovedtræk,

- en udvidelse af personkredsen, der er omfattet af militær straffelov
- en forhøjelse af strafferammen for visse pligtforsømmelser, og
- at de særlige bestemmelser i §§ 28-35 og §§ 36-38 kan finde anvendelse.

Udvidelse af personkredsen

Under væbnet konflikt udvides personkredsen efter § 2 til også at omfatte:

- Enhver, der gør tjeneste ved det militære forsvar eller følger en enhed af dette.
- Krigsfanger samt sanitetspersonel og feltpræster, der tilbageholdes til bistand for krigsfanger, for så vidt andet ikke følger af gældende mellemfolkelige overenskomster.
- Enhver, der gør sig skyldig i overtrædelse af militær straffelov §§ 28-34 og §§ 36-38.

Forsvarsministeriets Personalestyrelse har oplyst, at man generelt tillægger civil ansatte militær status i forbindelse med udsendelse til internationale operationsområder og underretter de pågældende om, at man er underlagt militær straffelov, militær retsplejelov og militær disciplinarlov.

Forhøjet strafferamme for visse pligtforsømmelser

Under væbnet konflikt er der hjemmel til forhøjede strafmaksima for en række bestemmelser i militær straffelov om pligtforsømmelser.

Disse bestemmelser omfatter:

- forsætlig grov lydighedsnægtelse (§ 11, stk. 3),
- mytteri (§ 12, stk. 2),
- forsætlig grov vagtforseelse (§ 24, stk. 3),
- forsætlig grov udeblivelse (§ 25, stk. 4, jf. stk. 1 og 2) og
- anden forsætlig grov pligtforsømmelse – (§ 27, stk. 3).

Bestemmelserne om strafforhøjelse for forsætlige forhold under væbnet konflikt har været bragt i anvendelse i enkelte sager om ulydig-

hed, grov udeblivelse og anden grov pligtforømmelse fra missionsområdet i Afghanistan, hvor det pågældende forhold efter en konkret vurdering har måttet antages at have afgørende indflydelse på forsvarrets evne til at udføre sine opgaver under væbnet konflikt.

Den endelige afgørelse af, om bestemmelserne finder anvendelse, henhører under domstolene.

De særlige bestemmelser

De centrale materielle bestemmelser om strafansvar for forhold begået under væbnet konflikt findes i militær straffelovs §§ 28-35 om forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed og §§ 36-38 om andre forbrydelser under væbnet konflikt.

Forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed

Forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed kriminaliserer en række forskellige handlinger, der er særligt skadelige for det militære forsvar. Disse bestemmelser finder hovedsagelig anvendelse under væbnet konflikt.

Bestemmelserne omfatter krigsforræderi (§ 28), spionage (§ 29), forsætlig ændring af ammunition og andet krigsmateriel (§ 30), fejhed, forsætlig unddragelse fra kamp mv. (§ 31), forsætlig røbelse af militær hemmelighed til skade for landets forsvar (§ 32), forsætlig undladelse af at forebygge mytteri mv. (§ 33), forsætlig fremkaldelse af modløshed (§ 34) og forsætlig uautoriseret kontakt med fjenden (§ 35).

Andre forbrydelser under væbnet konflikt

Bestemmelserne om andre forbrydelser under væbnet konflikt omfatter § 36, som kriminaliserer centrale overtrædelser af krigens love, plyndring (§ 37) og ligrøveri (§ 38).

Krig/væbnet konflikt

Begrebet "krig" anvendes typisk ikke længere i den folkeretlige terminologi, som Danmark og øvrige lande anvender om nutidens militære operationer. Ifølge Genevekonventionerne, der er en del af den humanitære folkeret, taler man i stedet om, hvorvidt staten deltager eller er part i en "væbnet konflikt" og om konflikten er international (dvs. en konflikt mellem to eller flere stater) eller ikke-international (dvs. af intern karakter).

Væbnet konflikt

Ved afgørelsen af, om der er tale om en væbnet konflikt, lægges vægt på de faktiske omstændigheder. Det har også betydning, om konflikten karakteriseres som en væbnet konflikt af kompetente internationale organisationer og organer samt af de involverede parter. Udenfor begrebet væbnet konflikt falder optøjer og sporadisk isolerede voldshandlinger.

Konsekvensen af, at en stat deltager i en væbnet konflikt, er at bl.a. Genevekonventionernes regler om væbnede konflikter og beskyttelse af ofre gælder.

Dansk deltagelse i konflikter

Danmark deltager i øjeblikket i en intern væbnet konflikt i Afghanistan, Irak og Syrien. Danmark har herudover deltaget i internationale væbnede konflikter i bl.a. Kosovo i 1999, Afghanistan tilbage i 2002 og Libyen i 2011.

Forsvarsministeriet, opdateret 29-08-2019

<https://fmn.dk>

Bestemmelsen i § 36, stk. 1, kriminaliserer en specifik krænkelse af den humanitære folkeret, nemlig forsætligt misbrug m.v. under væbnet konflikt af den humanitære folkeret beskyttede emblemer og kendemærker. Et eksempel herpå er misbrug af Røde Kors-mærket.

Bestemmelsen i § 36, stk. 2, er bredere og mere generelt formuleret og kriminaliserer forsætlig anvendelse af ulovligt krigsmiddel, det vil sige våben, eller ulovlige fremgangsmåder, det vil sige kampmetoder

Eksempler fra Militærmanualens afsnit 2.3.1. på emblemer og kendemærker, der beskyttede under den humanitære folkeret.

Våben, der er ulovlige ifølge den humanitære folkeret er fx gift eller giftige våben, kemiske våben, personelminer og i visse sammenhænge eksplosive projektiler. Se nærmere herom Militærmanual om folkeret for danske væbnede styrker i internationale militære operationer (Militærmanualen), kapitel 9.

Som eksempel på kampmetoder, som er ulovlige i henhold til den humanitære folkeret kan nævnes perfidi, det vil sige ved besvigelse af lede modstanderen til at tro, at man har en beskyttet status efter folkeretten med det formål at udnytte den derved skabte vildfarelse hos modstanderen til at dræbe, såre eller tilfangetage. Se nærmere om ulovlige kampmetoder Militærmanualen, kapitel 10.

8. Efterforskning i internationale missionsområder

Indledning

Undersøgelse af mulige pligtforsømmelser begået af danske soldater under militære operationer i udlandet varetages også af den militære anklagemyndighed. Der findes en række situationer, hvor sådanne undersøgelser kan være påkrævede.

Efterforskningen har til formål at klarlægge det nærmere hændelsesforløb, herunder om danske styrker har handlet inden for gældende regler, med henblik på at fastslå eller udelukke, om der er begået et strafbart forhold, og om der kan gøres et strafferetligt ansvar gældende. Der kan f.eks. være tale om overtrædelse af dansk ret, tilsidesættelse af de missionsspecifikke regler eller eventuelle brud på den humanitære folkeret.

Udrykning til missionsområder

Den militære anklagemyndighed har i overensstemmelse med en eventuel Status of Forces Agreement (SOFA) med værtslandet mulighed for at indrejse i et missionsområde og udføre en række myndighedsopgaver uden at være forpligtet til at søge værtslandets myndigheder om indrejsetilladelse og tilladelse til

at foretage efterforskning. Denne mulighed har politiet ikke.

Det beror på en konkret vurdering i den enkelte sag, om der skal udsendes auditørpersonnel til missionsområdet for at foretage efterforskning eller om opgaven kan løses ved at pålægge f.eks. militærpolitiet at yde bistand til efterforskningen.

Udrykningerne er reguleret i Generalauditør Meddelelse 5/2016. Der foretages efter de gældende retningslinjer navnlig udrykning med henblik på efterforskning, hvor der er mistanke om strafbart forhold begået af dansk militært personel, og hvor sagens karakter eller omfang kræver tilstedeværelse.

Endvidere foretages der udrykning i sager, hvor der er behov for at undersøge dansk militært personels magtanvendelse, der har resulteret i dræbte eller alvorligt sårede civile, samt når der sker hændelser, herunder ulykker, hvor dansk personel er dræbt eller alvorlig tilskadekommet i tjenesten. Se om sidstnævnte sager nedenfor afsnit 9.

Der foretages også udrykning i sager, der påkalder sig særlig interesse, og når der fremsættes anmodning herom fra vedkommende militære chef.

Den militære anklagemyndighed har i de senere år foretaget efterforskning i en række missionsområder, herunder i Ex-Jugoslavien, Kosovo, Irak, Libanon, Afghanistan og det Indiske Ocean (pirateribekæmpelse) og ofte under arbejdsvilkår, der i forhold til en almindelig politimæssig efterforskning i Danmark indebærer helt særlige udfordringer.

De undersøgte sager har vedrørt en bred vifte af pligtforsømmelser, herunder ulydighed, vagtforseelse, ulovlig udeblivelse og andre pligtforsømmelser, f.eks. færdselsrelaterede overtrædelser, besiddelse af ulovlige knive, tilsidesættelse af sikkerhedsregler i forbindelse med våbenhåndtering, smugleri af tobak mv., tilsidesættelse af den militære sikkerhed ved at have røbet klassificerede oplysninger samt sager om overtrædelse af straffeloven, herunder uagtsomt manddrab, vold og tyveri.

Eksempler på sager fremgår af de faglige årsberetninger.

Efterforskning under væbnet konflikt

En efterforskning i et missionsområde indebærer i sagens natur en række store praktiske udfordringer for efterforskningsarbejdet. Det gælder ikke mindst i de områder, hvor danske soldater har været i kamp og eventuelt også har lidt tab.

Efterforskning af sager under den væbnede konflikt i Afghanistan har f.eks. ofte foregået under meget vanskelige forhold. På grund af sikkerhedssituationen i et område og risikoen for nye angreb kan en normal gerningsstedsundersøgelse allerede af sikkerhedsmæssige årsager meget ofte være udelukket.

Endvidere kan udrykning til et missionsområde være forbundet med stor tidsmæssig

udfordring. Det har f.eks. været tilfældet med udrykninger til Afghanistan, og der kan ofte gå dage, før auditørpersonel kan være fremme på stedet for undersøgelsen.

Undersøgelser i missionsområderne har navnlig været koncentreret om undersøgelse af særlige hændelser, dræbte og tilskadedekomne danske soldater, herunder ved egenbeskyddning, samt undersøgelser af civile tab i forbindelse med kamphandlinger mv.

Undersøgelse af dræbte og tilskadedekomne danske soldater

Der er rejst tiltale i to sager, hvor danske soldater er dræbt i Afghanistan. Den ene sag drejede sig om uagtsomt manddrab i Camp Bastion, hvor en konstabel i 2008 blev dræbt i forbindelse med afprøvning af et let maskingevær. I den anden sag blev en soldat dræbt af en improviseret sprængladning (IED), der var anbragt i en afghansk compound. Sprængningen sårede endvidere fire andre soldater.

Se endvidere om sådanne undersøgelser i en national kontekst nedenfor afsnit 9.

Undersøgelse af civile tab m.v.

Der består under visse omstændigheder en folkeretlig forpligtelse til at iværksætte undersøgelser i forbindelse med mistænkelige dødsfald i væbnede konflikter, i visse tilfælde også i forbindelse med væbnet konflikt på en anden stats territorium. Se nærmere om de situationer, hvor der kan siges at være dansk jurisdiktion på en fremmed stats territorium i Militærmanualen kapitel 3.4.2.

Ifølge den humanitære folkeret må angreb kun rettes mod militære mål. Civile personer, bygninger og objekter er beskyttede og må således ikke gøres til genstand for direkte angreb, med mindre de – fx på grund af modstanderens anvendelse – udgør militære mål.

I forbindelse med angreb på militære mål gælder det endvidere, at et angreb alene må

gennemføres, når de utilsigtede følgeskader eller tab, der kan opstå blandt beskyttede individer eller objekter som følge af et angreb, rettet mod et militært mål (de såkaldte kollaterale skader), der må påregnes, ikke står i åbenbart misforhold til den forventede konkrete og direkte militære fordel, og når sådanne skader i øvrigt begrænser sig til det praktisk mindst mulige.

Civile tab er altså ikke nødvendigvis i strid med den humanitære folkeret. De nærmere regler herom er behandlet i Militærmanualen, kapitel 6 og 8.

Generelt kan det siges, at der er et folkeretligt krav om, at der skal indledes undersøgelser i situationer, hvor civile personers dødsfald fremstår som mistænkelige. Omvendt er det altså ikke i sig selv mistænkeligt, at civile omkommer som led i kollaterale skader i forbindelse med lovligt udførte militære operationer i en væbnet konflikt, og sådanne situationer er derfor som udgangspunkt ikke omfattet af den folkeretlige undersøgelsespligt.

Endvidere kan det nævnes, at der ifølge den humanitære folkeret skal indledes undersøgelser i situationer, hvor modstanderens kombattanter i væbnede konflikter er omkommet under omstændigheder, der må siges at være mistænkelige, fx under brug af perfidi. Det er derimod ikke i sig selv mistænkeligt, at kombattanter mister deres liv i forbindelse med deltagelse i kamphandlingerne.

Det er i alle tilfælde Auditørkorpset, der afgør, hvornår der foreligger omstændigheder eller forhold, der bør undersøges.

I forbindelse med danske enheders deltagelse i kamphandlinger i Afghanistan har der udviklet sig en praksis, hvor Auditøren gennemgår og foretager en vurdering af rapporter om sådan utilsigtet følgeskade (engelsk *collateral damage*) i forbindelser med kamphandlinger, hvori danske styrker har været involveret.

Undersøgelsen har til formål at klarlægge det nærmere hændelsesforløb, herunder om danske styrker har handlet inden for gældende regler om magtanvendelse, herunder den humanitære folkeret.

Se eksempler på undersøgelser i de faglige årsberetninger.

Kravene til uafhængig og effektiv undersøgelse

De nærmere krav til en undersøgelse i missionsområder følger navnlig af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols domspraksis vedrørende Den Europæiske Menneskerettighedskonventions (EMRK) artikel 2, der beskytter retten til liv, og som indeholder en processuel forpligtelse for stater til på eget initiativ at gennemføre en effektiv undersøgelse af mistænkelige dødsfald.

Undersøgelsespligten indebærer efter Domstolens praksis, at efterforskningen skal være effektiv i den forstand, at den skal være i stand til at føre til en afgørelse af, hvorvidt magtanvendelsen var berettiget og efter omstændighederne til identifikation og straf af de ansvarlige. I undersøgelsen skal der tages højde for de konkrete omstændigheder, under hvilke magtanvendelsen fandt sted.

For at efterforskningen kan anses for effektiv, er der desuden et krav om uafhængighed, det vil sige, at den myndighed, der, der er ansvarlig for og udfører undersøgelsen, er institutionelt, hierarkisk og praktisk uafhængige af dem, der er genstand for undersøgelsen. Effektivitetskravet indebærer endvidere, at efterforskningen skal iværksættes straks og behandles indenfor rimelig tid samt være transparent, herunder med inddragelse af afdødes familie i det omfang, som det er nødvendigt for at varetage dens legitime interesser.

Auditøren kan som anført bemyndige militære myndigheder, herunder militærpolitiet, til

efter nærmere instruktion at foretage nærmere angivne efterforskningskridt. Med henblik på at efterleve effektivitetskravet efter EMRK artikel 2 skal Auditøren i forbindelse med sin disponering og instruktion blandt andet sikre, at de personer, der udfører efterforskningen, er institutionelt, hierarkisk og praktisk uafhængige af de, der er involveret i begivenhederne. Det fremgår af Generalauditørens meddelelse nr. 2/2016 afsnit 3.2.5.

Dette skal Auditøren gøre ved at sikre, at de, der gennemfører den konkrete efterforskning ikke har været involveret i den hændelse, der efterforskes, hverken i planlægningen eller gennemførslen, og at efterforskerne og de, der efterforskes, ikke har unødigt kontakt til hinanden.

Det er også et krav, at det kommando-/kontrolforhold, der kan bestå mellem efterforskerne i militærpolitienheden og den danske styrkechef afbrydes, så snart efterforskningen iværksættes, således at efterforskerne er operationelt uafhængige af den militære kommandovej.

Uanset at ovennævnte effektivitetskrav gælder i forhold til (formodede) krænkelse af EMRK artikel 2, når der er dansk jurisdiktion, tilstræber Forsvarsministeriets Auditørkorps at efterleve dette krav i forbindelse med al efterforskning af militære straffesager, uanset om der består en folkeretlig pligt hertil.

9. Undersøgelser vedrørende dræbte og tilskadekomne danske soldater

Indledning

Den militære anklagemyndighed indleder af egen drift en undersøgelse, når danske soldater afgår ved døden eller kommer alvorligt til skade i tjenesten. Der foretages i hvert enkelt tilfælde en individuel undersøgelse, der har til formål at fastslå eller udelukke, om der er begået et strafbart forhold. Den militære retsplejelov, retsplejeloven og sundhedsloven m.fl. finder anvendelse i disse sager.

En række af de undersøgte hændelser har fundet sted i forbindelse med internationale operationer. Danske soldater er navnlig kommet alvorligt til skade eller er blevet dræbt i forbindelse med missionerne i Irak og Afghanistan – ofte i forbindelse med en improviseret sprængladning (IED). Men også under nationale forhold har der været hændelser med dødsulykker og alvorlig tilskadekomst i tjenesten.

Se ovenfor afsnit 8 om efterforskning i internationale missionsområder.

Uafhængig og effektiv undersøgelse

Som beskrevet ovenfor i afsnit 8 følger det af EMRK artikel 2 om retten til liv, som også gælder for soldater, at der kræves en uafhængig og effektiv undersøgelse af omstændighederne omkring soldaters mistænkelige dødsfald i tjenesten.

Det betyder, at de personer, der foretager undersøgelsen, skal være uafhængige af de, der er implicerede i hændelsen.

Det har Europarådet blandt andet understreget i en særlig Rekommandation om menneskerettigheder for personel i de væbnede styrker fra 2010 (Recommandation CM/Rec (2010) 4 (24. februar 2010).

Samarbejde med militære myndigheder

Undersøgelserne fordrer som oftest et tæt samarbejde med militære myndigheder, samt civile kriminalteknikere og retsmedicinere. Erfaringer indhentet via undersøgelserne kan i et vist omfang være nyttige for de militære myndigheder i forbindelse med vedligeholdelse og forbedring af forskellige beskyttelsessystemer. De militære myndigheders militærfaglige og tekniske ekspertise inddrages i undersøgelsen i det omfang, det skønnes nødvendigt og formålstjenligt.

Afhængig af situationen sker denne efterforskning også i tæt samarbejde med militærpolitiet, der oftest er udsendt med den militære enhed og derfor vil være til stede i missionsområdet.

Eksempler fra praksis

Forsvarsministeriets Auditørkorps har gennem årene foretaget en række undersøgelser af ulykkestilfælde, der dels er mundet ud i en strafferetlig reaktion, dels har identificeret fejl, som forsvaret efterfølgende har fulgt op gennem indskærpelser i organisationen med henblik på at imødegå risikoen for lignende hændelser fremover (*lessons learned*).

Ulykke under redningsaktion ved Island

Den 19. december 2006 kæntrade inspektions-skibet TRITONs styrbord gummibåd ud for Keflavik på Island, hvorved et besætningsmedlem druknede. Undersøgelsen fastlagde, at gummibådens motorer var gået i stå på grund af strømmangel, der blandt andet skyldtes, at akkumulatorerne kunne bevæge sig i batterikasserne, fordi de var blevet ”kreativt tilpasset”. Undersøgelsen påviste endvidere, at de godkendte redningsveste ikke kunne klare de kraftige bølgeslag, de blev udsat for. Ingen blev gjort strafferetligt ansvarlig for ulykken.

Skydeulykke i Oksbøl

Den 17. januar 2007 blev en konstabelev dræbt og en befalingsmand alvorligt såret under en skydeulykke i Oksbøl øvelsesterræn i forbindelse med den afsluttende missionsorienterende uddannelse inden udsendelse til Irak.

Undersøgelsen fastslog, at der ikke var grundlag for at antage, at der i forbindelse med skydningen var begået fejl eller forsømmelser, men at nogle forhold kunne indgå i forsvarets fortsatte arbejde med at forbedre sikkerheden i forbindelse med uddannelsen og formindske risikoen for gentagelse.

Dødsulykke på kaserne

I forbindelse med udskiftning og kontrol af drivaksler på et pansret patruljekøretøj af typen MOWAG Eagle-IV på Almegårds kaserne den 7. juli 2008 blev en mekaniker dræbt, da køretøjet styrtede ned over ham, mens han demonterede vognens underdele. Ulykken skete, fordi køretøjet ikke var forsvarligt understøttet.

Undersøgelsen påviste brud på arbejdsmiljølovens bestemmelser, fordi arbejdet var udført, uden at det var planlagt, tilrettelagt og udført sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt, herunder at der var truffet effektive foranstaltninger til at forebygge risiko for ned- og sammenstyrtning. Sagen blev afgjort med en

bøde på 25.000 kr. til arbejdsgiveren (Forsvarskommandoen) for overtrædelse af arbejdsmiljøloven.

Forurening ved kaserne

I slutningen af 2005 var Farum Kommune ved hjælp af civile entreprenører i færd med at omdanne den tidligere Farum Kaserne til bebyggelsen Farum Nord. Da der blev fundet ammunition i området, blev der indgået aftale med forsvaret om gennemgang af området. Arbejdet blev foretaget i december 2005, men indstillet, da flere medarbejdere havde følt sig syge under arbejdet.

Hærens Konstabel- og Korporalforening indgav i oktober 2008 anmeldelse mod Forsvarskommandoen for overtrædelse af arbejdsmiljølovgivningen.

Undersøgelsen viste, at arbejdet ikke var planlagt, tilrettelagt og udført fuldt forsvarligt og var sket uden, at der var truffet effektive foranstaltninger til beskyttelse af de beskæftigede mod påvirkning af sundhedsskadelige stoffer eller materialer. Sagen blev afgjort med en bøde på 30.000 kr. til arbejdsgiveren (Forsvarskommandoen) for overtrædelse af arbejdsmiljøloven.

Færdselsulykke i Libanon

Den 9. januar 2010 forulykkede en FN bjærgningslastvogn ført af dansk FN-personel fra UNIFIL/hold 1 under en bjærgningsopgave i Libanon.

Ved ulykken styrtede lastvognen ned ad en skrænt og vognkommandøren blev dræbt, mens køretøjets fører blev såret.

Undersøgelsen påviste, at ulykken skyldtes mangler ved bjærgningslastvognen i kombination med manglende uddannelse af det relevante personel. Ingen blev gjort strafferetligt ansvarlig for ulykken, men der var anledning til kritik, særlig på grund af den

manglende uddannelse af det relevante personel.

Ulykke i forbindelse med saluttering

I forbindelse med affyring af kanonsalut den 11. juni 2013 på Kronborg Slot pådrog en soldat sig forbrændinger og læsioner, da en krudtladning utilsigtet gik af, hvorved soldaten faldt ned fra en bastion. Det måtte lægges til grund, at det risikofyldte arbejde ikke var blevet planlagt og udført sikkerhedsmæssigt og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Sagen blev afgjort med en bøde på 80.000 kr. til arbejdsgiveren (Forsvarskommandoen).

Skudhændelse på Kastelet

En oversergent fra Den kongelige Livgarde, der var på civiluddannelse, indfandt sig den 11. juli 2016 på Kastelet i København iført uniform og henvendte sig til vagtpersonellet med besked om, at han skulle kontrollere våben. Da han fik adgang hertil, tog han et gevær og gik udenfor og skød sig selv i maven med meget alvorlige skader til følge.

Oversergenten blev senere afhørt og sigtet for pligtforsømmelse efter militær straffelov § 27. Han forklarede, at han havde til hensigt at begå selvmord, og sagen blev i oktober 2016 afsluttet med et tiltalefrafald under henvisning til sagens formildende omstændigheder.

Dødsulykke på støtteskibet ABSALON

Under sejllads med støtteskibet ABSALON i Østersøen den 18. september 2017 kom en marineoverkonstabel i klemme i en vandtæt dør og pådrog sig så alvorlig hovedskade, at han kort tid efter afgik ved døden.

Vidneforklaringer og de tekniske undersøgelser viste, at der var tale om en tragisk arbejdsulykke, og at der således ikke var formodning for, at der var begået strafbare forhold i sagen.

10. Afgrænsningen mellem militære straffesager, militære disciplinarsager og tjenestemandssager m.v.

Sondringen mellem militære straffesager og militære disciplinarsager

Generalauditøren har efter aftale med Forsvarsministeriet udarbejdet en vejledning om sondringen mellem straffesager og disciplinarsager, der blev udsendt i 2005 og revideret i juni 2007. Kort sagt kan der sondres således mellem de to regelsæt:

- **Straffesager**

Alvorligere pligtforsømmelser, hvor der er handlet forsætligt eller groft uagtsomt. Hertil kommer forhold, der er af en så alvorlig karakter, at de ikke bør kunne afgøres med et disciplinamiddel. Det gælder mytteri, misbrug af rusmidler, forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed og andre forbrydelser under væbnet konflikt.

- **Disciplinarsager**

Mindre grove pligtforsømmelser eller forhold, der alene skyldes simpel uagtsomhed.

Det fremgår heraf, at sondringen ikke kan angives udtømmende.

Militær disciplinarlovs anvendelsesområde

Formålet med militær disciplinarlov er, ligesom med militær straffelov, at sikre disciplinen inden for forsvaret. Disciplinaransvar for overtrædelse af loven kan pålægges, hvor der af disciplinære grunde er behov for en sanktion, men hvor der ikke er hjemmel til eller behov for straf.

Militær disciplinarlov finder anvendelse på samme personkreds, som er omfattet af militær straffelov. Det vil sige, at loven finder anvendelse på tjenstgørende militært personel inden for Forsvarsministeriets område samt hjemsendt militært personel inden for Forsvarsministeriets område med hensyn til militære pligter, som påhviler det efter hjemsendelsen. Civilt ansatte i forsvaret er således som udgangspunkt ikke omfattet af loven.

Efter hjemmевærnslovens § 13 er frivillige i hjemmевærnet kun under krig eller andre ekstraordinære forhold omfattet af reglerne i militær disciplinarlov. Det følger af lovens § 14, at tjenstlige forseelser, der begås af frivilligt hjemmевærnspersonel, kan afgøres med disciplinarmidler i form af mundtlige og skriftlige tilrettevisninger samt bortvisning fra eventuel uddannelse på skoler og kurser.

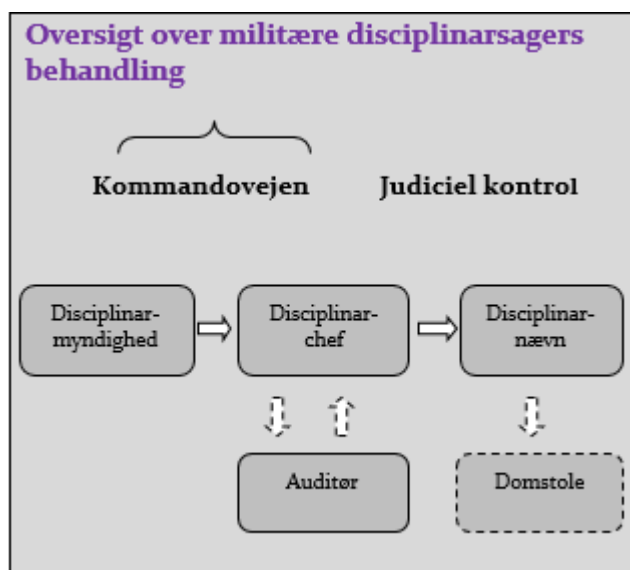
Behandlingen af disciplinarsagerne

Militære disciplinarsager behandles af det militære system. Militære chefer har mulighed for at behandle mindre alvorlige disciplinære forhold – der ikke indebærer strafbare forhold – som administrative sager efter militær disciplinarlov.

De kompetente myndigheder består af to niveauer: disciplinarmyndigheden og disciplinarchefen.

Efter disciplinarlovens § 11 skal disciplinarchefen i tvivlstilfælde forelægge sagen for Auditør-

ren, som endeligt afgør, om en sag skal behandles som en straffesag eller en disciplinarsag

Den militære anklagemyndighed har ikke i øvrigt indflydelse på de militære chefers afgørelse af disse sager, og tilsynet hermed henhører under Forsvarsministeriets Personalestyrrelse (FPS) som tilsynsmyndighed.

De disciplinarmidler, som efter loven kan pålægges, omfatter tilrettevisning, fremstilling, arbejde og efterøvelse i en del af fritiden, tjeneste uden for orden og en disciplinarbøde på højst 1/10 af den pågældendes månedsløn for hver enkelt forseelse.

Disciplinarmyndighedens afgørelse om anvendelse af et disciplinarmiddel kan inden 14 dage indbringes for disciplinarchefen, der ikke kan ændre afgørelsen til skade for den, der er blevet pålagt disciplinarmidlet.

Disciplinarchefens afgørelse kan inden fire uger fra forkyndelsen af afgørelsen forlanges indbragt for disciplinarnævnet. Afgørelsen kan ikke ændres til skade for den, der er blevet pålagt disciplinarmidlet.

Forsvarsministeriet har i en bekendtgørelse fastlagt, hvilke militære chefer, der tillægges disciplinarmyndighed og myndighed som

disciplinarchef. Bekendtgørelsen (BEK nr. 1196 af 8. december 2005 om disciplinarmyndighed i forsvaret) er for tiden under revision.

Disciplinarnævnet

Disciplinarnævnet består af en byretsdommer som formand, en repræsentant for forsvaret efter indstilling fra forsvarschefen (for tiden en oberst) og en repræsentant for den personelgruppe, som den, der er pålagt et disciplinarmiddel, tilhører. De sidstnævnte repræsentanter udpeges efter indstilling fra de forhandlingsberettigede personelorganisationer, Hovedorganisationen af Officerer i Danmark (HOD), Centralforeningen for Stampersonel (CS) og Hærens Konstabel- og Korporalforening (HKKF) samt en repræsentant for Værnepligtsrådet. Formanden, repræsentanterne og deres suppleanter - med undtagelse af medlemmerne fra Værnepligtsrådet - udnævnes for en 4-årig periode.

Disciplinarnævnets kompetence og organisation fremgår af bekendtgørelse nr. 1118 af 23. november 2005 om disciplinarnævn. Dets afgørelse kan indbringes for domstolene.

Forsvarsministeriets Auditørkorps redegør for udviklingen i de militære straffesager og disciplinarsager i den årlige beretning til Forsvarsministeriet. Der er registreret et generelt fald i antallet af sanktioner efter disciplinarloven i perioden fra 2006.

Disciplinær forfølgning af militære tjenestemænd efter tjenestemandsløven

Ved militær disciplinarlov blev militære tjenestemænd ligestillet med andre tjenestemænd, således at der blev skabt en hjemmel til at indlede disciplinarforfølgning efter tjenestemandsløven, når en straffesag mod den pågældende er afsluttet.

For så vidt angår samspillet mellem tjenestemandsløven og den militære disciplinarlov gælder, at militære tjenestemænd er omfattet

af begge regelsæt. § 20 i militær disciplinarlov sikrer dog, at militære tjenestemænd ikke først kan blive disciplinarforfulgt efter militær disciplinarlov og så senere blive disciplinarforfulgt efter tjenestemandslovens regler. Det følger af Højesterets dom af 18. februar 2013 (Ugeskrift for Retsvæsen 2013, side 1416).

Højesteret fandt i dommen, at det var berettiget og ikke i strid med proportionalitetsprincippet, at Forsvarsministeriet havde degraderet en officer fra kommandør i lønramme 38 til orlogskaptajn i lønramme 36 uden chefbeføjelser.

Den til grund liggende straffesag var i 2009 blevet behandlet af Auditøren i København på baggrund af en anonym henvendelse. Auditøren indstillede efterforskningen i sagen, fordi mange af forholdene var strafmæssigt forældede, og da de øvrige forhold ikke egnede sig til at blive afgjort som straffesag. Sagen er omtalt i den faglige beretning for 2009.

Ansættelsesmyndigheden kan således vælge at indlede disciplinærforfølgning efter tjenestemandsloven med henblik på blandt andet *degradering* eller *afsked* i stedet for at indlede en disciplinarsag efter militær disciplinarlov.

Særlige regler for behandling af disciplinarsager i forbindelse med forsvarets bistand til politiet

Som anført ovenfor i afsnit 5 blev der i 2018 indført særlige regler for behandling af sager, der opstår i forbindelse med forsvarets bistand til politiet, hvor behandlingen af sager om militærpersonel blev omfattet af politiklageordningen.

Den Uafhængige Politiklagemyndighed (DUP) både efterforsker og træffer afgørelse i adfærdsklagesager, f.eks. en klage over magtanvendelse og klager over sprogbrug. Klager behandles efter reglerne i den civile retsplejelovs kapitel 93b.

Selvom sagerne efterforskes af DUP, følger det af lovgivningen, at den militære anklagemyndighed bistår DUP i behandlingen af disse sager. Det forudsættes i den forbindelse bl.a., at den militære anklagemyndighed deltager i afhøringer af forsvarspersonale omfattet af bestemmelsen og løbende får tilsendt kopi af det materiale, som Politiklagemyndigheden tilvejebringer som led i undersøgelsen. Formålet hermed er, at Politiklagemyndigheden under dens behandling af sådanne sager kan trække på den militære anklagemyndigheds ekspertise i det nødvendige omfang.

DUP reaktionsmuligheder i adfærdsklagesager

- ingen kritik
- beklageligt
- uhensigtsmæssigt
- kritisabelt
- meget kritisabelt og
- særdeles kritisabelt.

Kilde: www.politiklagemyndigheden.dk

Politiklagemyndigheden træffer afgørelse i adfærdsklagesager og underretter herefter FPS om afgørelsen. Hvis en adfærd findes kritisabel, udtales kritik af forholdet.

Det er herefter op til ansættelsesmyndigheden at træffe beslutning om eventuelle ansættelsesmæssige konsekvenser for det relevante personel, herunder om der skal indledes en militær disciplinarsag eller en sag efter tjenestemandsloven.

Militær disciplinarlov gælder således fortsat af hensyn til den militære disciplin, men forsvaret kan først indlede en disciplinarsag *efter*, at DUP har truffet afgørelse.

11. Den militære anklagemyndigheds opgaver og organisering m.v.

Hovedopgave

Den militære anklagemyndigheds hovedopgave er efterforskning og behandling af militære straffesager i ind- og udland. Auditørkorpset er derfor tillagt samme beføjelser som politiet og den civile anklagemyndighed i relation til militære straffesager.

Auditørkorpset er uafhængigt af forsvaret og det militære kommandosystem og er alene underlagt forsvarsministerens tilsyn og kontrol på samme måde, som den civile anklagemyndighed er underlagt justitsministerens tilsyn.

Grundlaget for myndighedens virke findes i militær straffelov, militær retsplejelov og retsplejeloven.

Organisering

Auditørkorpset er organisatorisk placeret som en selvstændig myndighed i Forsvarsministeriets koncern og er uafhængig af forsvaret.

Som et led i den politiske aftale af 10. april 2014 om ændring af Forsvarets ledelse blev det besluttet at styrke uafhængigheden i behandlingen af militære straffesager.

Der blev på denne baggrund gennemført en sammenlægning af de daværende auditørkontorer til ét geografisk samlet auditørrembede placeret i Viborg med henblik på at skabe en ensartet sagsbehandling, at sikre mulighed for vidensdeling, og at mindske omkostninger. Det blev endelig besluttet at placere et mindre udrykningshold i Københavnsområdet

uden for forsvarets områder. Generalauditoret forblev placeret på Kastellet i København.

Opgavefordeling

Auditøren varetager efterforskningen og behandlingen af militære straffesager og bistår heri af politiuddannede efterforskere (auditørfuldmægtige). Militære myndigheder og politiet yder efter anmodning Auditøren bistand under efterforskningen.

Auditøren giver møde som anklager i byretter og landsretter og har i øvrigt samme procesuelle beføjelser som statsadvokater og politidirektører i forhold til den civile retsplejelovs regler. Auditørens afgørelser kan påklages til Generalauditøren.

Generalauditøren har ligeledes påtalemyndighed i militære straffesager og er Auditøren overordnet. Generalauditøren virker som klage- og tilsynsinstans i forhold til Auditøren og møder som anklager i Højesteret. Generalauditøren har i øvrigt samme beføjelser i militære straffesager, som Rigsadvokaten er tillagt i civile straffesager.

Det indebærer blandt andet, at Generalauditøren kan give Auditøren pålæg vedrørende behandlingen af konkrete sager og fastsætte bestemmelser om Auditørens udførelse af opgaver.

Andre opgaver

Generalauditøren er endvidere tillagt en række opgaver uden for strafferetsplejen.

Generalauditøren rådgiver således Forsvarsministeriet i spørgsmål vedrørende den militære retsplejeordning og fungerer som juridisk konsulent for hjemmeværnet i sager om optagelse og afskedigelse af frivilligt personel i hjemmeværnet.

Generalauditøren er endvidere forsvarrets øverste faglige myndighed inden for humanitær folkeret, hvilket blandt andet omfatter generel rådgivning om humanitær folkeret og uddannelse af forsvarets militærjuridiske rådgivere (MJUR).

Tilsyn med Auditørkorpset og rekurs

Forsvarsministeren er Generalauditøren og Auditøren overordnet og fører tilsyn med disse. Forsvarsministeren varetager endvidere de opgaver inden for den militære strafferetspleje, som efter retsplejeloven er henlagt til justitsministeren.

Dette indebærer blandt andet, at forsvarsministeren kan fastsætte bestemmelser om de militære anklageres udførelse af deres opgaver og give de militære anklagere pålæg vedrørende behandlingen af konkrete sager, herunder om at begynde eller fortsætte, undlade eller standse forfølgning. Det følger af retsplejelovens § 98, stk. 3, at et pålæg om at begynde eller fortsætte, undlade eller standse forfølgning skal være skriftligt og ledsaget af en begrundelse. Endvidere skal Folketingets formand skriftligt underrettes om pålægget.

Denne særlige regel, der blev indført ved lov nr. 368 af 24. maj 2005, har til formål at sikre en større åbenhed og gennemsigtighed i forbindelse med anvendelsen af denne beføjelse. Forsvarsministeren behandler også klager over afgørelser truffet af Generalauditøren som 1. instans (rekurs).

Personel

Den militære anklagemyndigheds chefgruppe består af jurister, der har gjort tjeneste i politiet eller i den civile anklagemyndighed, mens

myndighedens efterforskere alle er rekrutteret fra politiet. Det øvrige personale rekrutteres bredt, herunder fra forsvaret.

Auditørkontoret ledes af en auditør og en efterforskningschef. Auditørkontoret omfatter en efterforskningsafdeling med politiuddannede efterforskere samt administrativt og juridisk personale.

Generalauditørens kontor (Generalauditariatet) ledes af Generalauditøren og vicegeneralauditøren. Kontoret omfatter et juridisk sekretariat og administrativt personale.

Mission, vision og strategi 2019-2023

Forsvarsministeriets mission og vision tager udgangspunkt i et koncernfælles tankesæt.

Mission

Sammen arbejder vi for Danmarks sikkerhed, interesser og borgernes tryghed.

Hvor missionen har fokus på ministerområdets kerneopgaver, beskriver visionen tre grundlæggende principper for, hvordan vi arbejder:

Vision

- Vi driver og udvikler opgaveløsningen, så vi får mest mulig effekt ud af de ressourcer, vi sammen råder over.
- Vi er en professionel og bredt anerkendt samarbejdspartner.
- Vi skaber fælles handlekraft gennem loyalt og tillidsfuldt samarbejde.

Auditørkorpsets strategiske målsætninger understøtter og udmønter den koncernfælles mission og vision, og med afsæt i denne har Auditørkorpset fastlagt følgende overordnede mål for perioden 2019 – 2023:

Overordnede mål

- Vi medvirker til at sikre en retfærdig retsforfølgning på et objektivt grundlag.
- Vi leverer kvalitet og effektivitet i vores opgaveløsning.
- Vi er en attraktiv arbejdsplads med engagerede og kompetente medarbejdere.
- Vi er åbne og serviceorienterede.

For at opnå målene i strategiperioden 2019-2023 vil Auditørkorpset have særligt fokus på følgende områder:

Fokusområder

- Kvalitet og uafhængighed
- Effektivitet
- Kompetenceudvikling og kompetenceanvendelse
- Kommunikation og samarbejde
- Attraktiv arbejdsplads

En række værdier understøtter Auditørkorpsets mulighed for at opnå den strategiske målsætning for 2019 -2023.

Vores værdier

- Uafhængighed
- Professionalisme
- Åbenhed og
- Respekt

Tjenestestedsmærke m.v.

Efter 2. Verdenskrigs indførte det danske forsvar regimentsmærker efter britisk forbillede. I denne forbindelse godkendte Forsvarsministeriet i 1951 et våbenskjold for Auditørkorpset. Det dannede samtidig forlæg for auditørkorpsets forgyldte tjenestestedsmærke, der bæres af de militært ansatte jurister og efterforskere på uniform og baret. De forskellige elementer i våbenskjoldet og korpsmærket refererer til det tidselbroderi og

de krydsede liktorstave med fasces, der indgik i de særlige auditor- og generalauditøruniformer, der blev indført efter retsplejereformen i 1919.

Tjenestestedsmærke

Fasces refererer til de romerske magistraters autoritet og jurisdiktion, og øksen var i romertiden et symbol på fuld autoritet i felten (militia). Symbolerne blev båret foran magistraten af embedsmænd, der blev kaldt liktorer.

Generalauditør

Auditør

Auditørfuldmægtig

Gradstegn. Kilde: Forsvaret 2018.

Auditørkorpsets signaturfarve

Designlinjens purpur (lilla) farve er unik for den militære anklagemyndighed og har historiske rødder. Siden 1688 har anklagerne ved Højesteret båret sorte kapper prydet med purpur, og efter retsplejereformen blev tilsvarende kapper indført for anklagerne i landsretterne. Farven er således de danske anklageres signaturfarve. Kronen er fælles for alle myndigheder i fra Forsvarsministeriets koncern og refererer til myndighedernes statslige tilhørsforhold.

12. Oversigt over den militære strafferetsplejes udvikling i Danmark

Oprindelse

Der har eksisteret en formel militær retshåndhævelse i de fleste lande så længe, der har været en vis organisering af de væbnede styrker. Ikke mindst i forbindelse med anvendelse af hvervede, oftest udenlandske, tropper havde hærførerne behov for et – undertiden meget strengt – retshåndhævelsessystem. Der opstod i den forbindelse forskellige former for krigsretter.

Da den danske hær blev national og senere kom til at hvile på værnepligt, blev den særlige militære straffelovgivning først og fremmest opretholdt med henblik på at sikre den militære disciplin.

I Frederik 2.s krigsartikler fra 1564 lå det endelige ansvar for retshåndhævelse ved krigsretterne hos de militære chefer, men krigsretterne blev snart ledet af en særlig juridisk sagkyndig embedsmand, der fra omkring 1630 blev benævnt auditor.

Oprettelse af et generalauditoriat 1659

Omkring enevældens indførelse blev der oprettet et egentligt generalauditoriat. Kong Frederik 3. udnævnte således den 3. juni 1659 den første danske generalauditor i freds- og krigstid. Generalauditøren havde direkte referat til kongen og førte tilsyn med håndhævelsen af de militære regler. Han kom efterhånden tillige til at fungere som juridisk konsulent for kongen og fik sæde i General- og Overkrigsretten. Denne domstol behandlede blandt andet forbrydelser mod kongemagten, kongens rettigheder og forræderi.

Den militære anklagemyndighed

”Auditørkorpset har således fra sin oprettelse til i dag udviklet sig fra at være en juridisk rådgiver for den militære chef inden for det militære kommandosystem til en af kommandosystemet uafhængig anklagemyndighed under forsvarsministeren på samme måde som den civile anklagemyndighed under justitsministeren”

350 års Jubilæumsskrift 1659-2009

Auditører var på samme tid blevet udnævnt ved de forskellige regimente.

Christian 5.s krigsretsinstruktioner 1683

Med Christian 5.s krigsretsinstruktioner for hæren og søværnet af 1683 blev der etableret en selvstændig militær jurisdiktion, som endvidere gav mulighed for, at visse militære chefer kunne pålægge straf uden dom.

Alt militært personel hørte som følge af deres tilknytning til krigsmagten under denne selvstændige jurisdiktion, som omfattede både militære og civile sager. Den militære retspleje forblev i vidt omfang uforandret helt frem til 1919.

Hærloven af 1867

Ved lov om hærens ordning af 1867 blev der blandt andet oprettet et korps af auditører, der med Generalauditøren som chef var fælles for hæren og søværnet.

Nogle år senere blev generalauditøren og auditørerne indordnet i den militære rækkefølge. Denne ordning eksisterede frem til 1919.

Straffeloven for krigsmagten af 1881

I 1881 vedtog Rigsdagen en straffelov for krigsmagten, og herved kom den første egentlige militære straffelov. Loven blev udarbejdet på grundlag af et kasuistisk udformet lovforslag fra 1850 med detaljerede beskrivelser af en lang række delikter.

Retsplejereformen af 1919

Ved retsplejereformen i 1919 blev 1849-grundlovens løfte om oprettelse af uafhængige domstole indfriet, og anklagefunktionen blev udskilt som en selvstændig myndighed med politimestre, statsadvokater og rigsadvokat.

Ved lov om retsplejen i hæren og søværnet af 1919 blev den militære retspleje radikalt ændret. Krigsretterne blev ophævet, og domsmyndigheden i militære sager blev hermed i det hele overført til de civile domstole. Påtalemyndigheden forblev dog hos de militære myndigheder, og den eksisterende adgang til at pålægge straf uden dom og til at anvende disciplinarmidler i stedet for straf blev opretholdt.

Ved retsplejereformen blev det endvidere bestemt, at auditørerne skulle bistå rettergangscheferne – de daværende disciplinarchefer – med udøvelsen af disses påtalemyndighed, og at auditørerne ledede undersøgelsen i straffesager og virkede som anklagere ved byretterne og landsretterne. Generalauditøren og auditørerne blev nu selvstændige embedsmænd uden for den militære rækkefølge, men forblev dog ansat som militært personel.

Generalauditørens tjenesteområde blev fastlagt til udførelse af militære straffesager for Højesteret og tilsyn med auditørernes virksomhed. Generalauditøren stod direkte under forsvarsministeren og bistod denne ved tilsyn-

net af påtalemyndighedens udøvelse og var ministerens juridiske rådgiver i sager om den militære retspleje.

Militær straffelov af 1937

Militær straffelov af 1937 erstattede 1881-lovens omfattende opregning af lovovertrædelser med korte og klare beskrivelser af gerningsindholdet. Straffebestemmelser om forhold, der kunne henføres under den civile straffelov, blev ophævet, ligesom en række af de militære strafarter blev ophævet.

Retsplejereformen af 1974

Ved den militære retsplejelov af 1974 blev ligestillingen mellem den civile og militære anklagemyndighed gennemført fuldt ud. Påtalekompetencen blev flyttet fra rettergangschefen til Generalauditøren og auditørerne.

Auditøren skulle dog inden beslutning om tiltalerejsning forhandle sagen med rettergangschefen. Denne regel skulle tilgodese, at også militære hensyn og lokalkendskab kunne indgå i Auditørens afgørelse. I tilfælde af uenighed kunne rettergangschefen forlange sagen forelagt Generalauditøren og forsvarsministeren.

Militær retsplejereformen af 2005

Den endelige adskillelse af kompetenceforholdene i militære straffesager kom med den militære retsplejereform af 2005.

Reformen indebar den grundlæggende ændring, at forswarets og den militære anklagemyndigheds kompetencer blev adskilt. Det er herefter alene den militære anklagemyndighed, der er kompetent til at behandle militære straffesager. Kompetencen til at behandle mindre alvorlige disciplinære forhold blev med militær disciplinarlov overført til de militære chefer. Det er herved en forudsætning, at der ikke er tale om strafbart forhold.

Udviklingen er nærmere beskrevet i Auditørkorpsets jubilæumsskrift 1659-2009 (350 år).

Kontaktoplysninger m.v.

Den militære anklagemyndighed ledes af Generalauditøren og er organisatorisk opdelt i to niveauer bestående af Generalauditoriatet og Auditørkontoret placeret i henholdsvis København og Viborg.

Forsvarsministeriets Auditørkorps' placering

Generalauditoriatet

Henvendelser vedrørende generelle spørgsmål og klager m.v. rettes til Generalauditøren:

Generalauditoriatet
Kastellet 14A
2100 København Ø

Telefon 72 81 10 40
Fax 72 81 10 43
Mail (fiin): fauk-myn
E-mail: fauk-myn@mil.dk

Sikker post
Se www.fauk.dk/da/kontakt

Auditørkontoret

Henvendelser vedrørende konkrete straffesager rettes til Auditøren.

Auditøren
Toldboden 1, 3. sal C
8800 Viborg

Telefon 72 81 10 80
Mail (fiin): fauk-ktp-au
E-mail: fauk-ktp-au@mil.dk

Vagtordning uden for kontortid

Henvendelser om rådgivning og/eller anmeldelse i militære straffesager rettes uden for normal kontortid til Auditørkorpsets telefonvagt. Vagtordningen kan benyttes, når sagen er af hastende karakter, eller det i øvrigt kan komme på tale at foretage efterforskningsskridt.

Vagthavende auditorfuldmægtig kan træffes på telefon (+45) 20 10 78 93.

Behandling af personoplysninger

Forsvarsministeriets Auditørkorps behandler primært personoplysninger i forbindelse med behandlingen af militære straffesager for at varetage de opgaver, der følger af militær retsplejelov, jf. retsplejeloven. Behandling af disse oplysninger finder sted i henhold til lov om retshåndhævende myndigheders behandling af personoplysninger (lov nr. 410 af 27. april 2017, som ændret ved lov nr. 503 af 23. maj 2018).

Forsvarsministeriets Auditørkorps behandler også personoplysninger uden for den militære strafferetspleje for at varetage de opgaver, der følger af ansættelsesforhold og øvrige lov-

krav. Det sker i forbindelse med blandt andet behandlingen af personalesager, herunder tjenestemandssager, arbejdsskade-sager og erstatningssager, sager om arbejdsmiljø og eventuelle andre forvaltningsretlige sager som f.eks. aktindsigt og sager om indsigt i personoplysninger.

Auditørkorpset behandler endvidere høringer og henvendelser fra blandt andet Forsvaret og Hjemmeværnet, herunder som hjemmevernets rådgiver i strafferetlige forhold begået af ansøgere eller medlemmer af hjemmevernet.

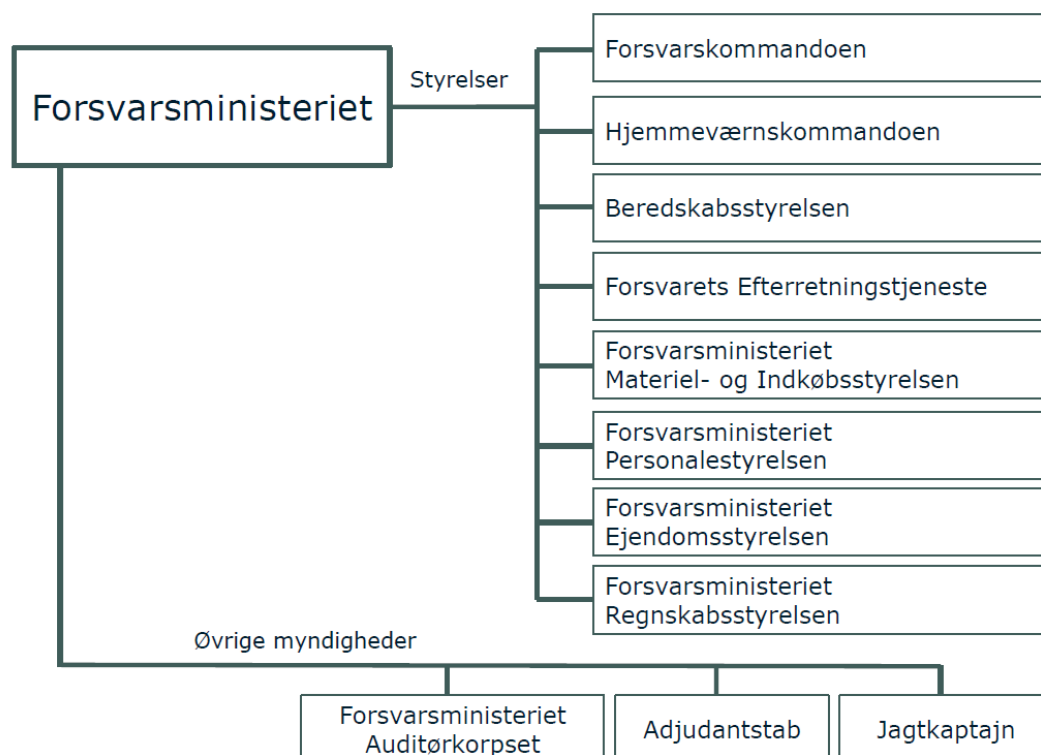
Behandling af disse oplysninger finder sted i henhold til Databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven (lov nr. 502 af 23. maj 2018).

Se nærmere om behandling af personoplysninger på Auditørkorpsets hjemmesider.

Generalauditoriatet på Kuppet

Forsvarsministeriets koncern

Forsvarsministeriets organisering. Kilde: Forsvarsministeriet 2019.

Generalauditøren
Kastellet 14A
2100 København Ø

Telefon: + 45 7281 1040
E-mail: FAUK-MYN@MIL.DK
WEB: WWW.FAUK.DK

EAN: 5798000201996
CVR: 16 28 71 80
ISBN 978-87-92431-16-5